

Economisch-Statistische Berichten

Naar een Europese grondwet

★

Prof. Dr L. J. Zimmerman

Concentratie en integratie

★

Dr J. G. Stridiron

De werkring der economen

★

F. J. Clavaux

Grondstoffenprijspeil en invoerprijspeil

★

C. Vermey

Wederopbouw der Duitsé koopvaardijvloot

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

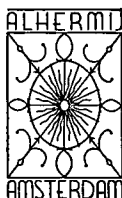
38e JAARGANG

No 1878

WOENSDAG 27 MEI 1953

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

De
**ALGEMENE
LEVENSHERVERZEKERING MIJ N.V.**
Amsterdam-C., Herengracht 388,
tel. 46583-39592
nodigt
PENSIOENFONDSEN

uit zich met haar in verbinding te stellen voor het regelen van hun herverzekeringen.

De Maatschappij biedt speciale arrangementen, welke het o.a. mogelijk maken het Pensioenfonds geheel in eigen beheer te houden, ook als het draagvlak gering is.

**HERVERZEKERING OP RISICOBASIS TEGEN
ZEER VOORDELIG TARIEF**

Abonneert U op **DE ECONOMIST**

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lammers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen Maandag a.s. in ons bezit te zijn.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch. Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde
Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26.—,
overige landen f 28.— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Naar een Europese grondwet

Onder deze titel is onlangs een brochure verschenen, uitgegeven door de „Union Européenne des fédéralistes” te Parijs en in het Frans, Duits, Engels, Italiaans en Nederlands verspreid.

Het onderwerp der brochure is in hoge mate actueel. In Maart jl. immers stelde de Vergadering Ad Hoc te Straatsburg de tekst vast van het ontwerp-verdrag, behelzende het statuut van de „Europese Gemeenschap”, aan welk ontwerp binnenkort een regeringsconferentie zal worden gewijd. In onze Nederlandse Tweede Kamer is zojuist in een tweedaags debat over het ontwerp van gedachten gewisseld. Daarom hebben de promotors der onderhavige brochure er goed aan gedaan, het vraagstuk van de organisatievorm der Europese eenheid in een beknopt en duidelijk geschriftje uiteen te zetten. Dit kan een verantwoorde meningsvorming slechts bevorderen.

De brochure geeft nog eens in grote trekken de argumenten, die voor Europese eenheid pleiten en zet een aantal productiecijfers van de Verenigde Staten, de U.S.S.R., de landen van de O.E.E.S. en de landen van het Schuman-plan naast elkaar. Na aldus te hebben geconstateerd, „dat de staatkundige indeling van Europa niet beantwoordt aan de eisen van de huidige economie” bespreekt de schrijver de militaire, sociale en geestelijke aspecten der Europese samenwerking en concludeert, dat een federale unie, in tegenstelling tot „intergouvernementele” vormen van samenwerking, de enige structuur is die het Europese vraagstuk kan helpen oplossen. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de vorderingen die Europa op de weg naar zijn eenheid tot nu toe heeft gemaakt en de brochure eindigt met een overzicht van de krachten, die voor en tegen de Europese federale unie werkzaam zijn.

Wanneer men nu de recente ontwikkeling in Europa nagaat, dan ziet men dat deze inderdaad in de richting van een constitutie tendert. Weliswaar kan men over het rechtskarakter van het ontwerp-statuut der Vergadering Ad Hoc van mening verschillen — het zou te ver voeren daarop thans in te gaan — maar de organisatie van de zes landen van het Schuman-plan gaat onmiskenbaar constitutionele trekken vertonen. De oorzaak daarvan is tweeledig.

Enerzijds heeft de „functionele” methode van eenwording, die met het Schuman-plan haar eerste grote resultaat wist te boeken, daarmede tevens haar grenzen bereikt. Nu de Kolen en Staal Gemeenschap functioneert wordt het steeds duidelijker, dat een gelijktijdige staatkundige eenwording noodzakelijk is om de K.S.G. te doen slagen en de integratie ook tot andere sectoren uit te breiden.

Anderzijds is de drang naar staatkundige eenheid voortgekomen uit de eisen der verdediging. Toen eenmaal vaststond, dat binnen de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie een Europese Defensie Gemeenschap nodig was, die de Europese strijdkrachten sterker zou integreren dan in de N.A.T.O. geschiedt, was daarmede de noodzaak van een algemeen staatkundig gezag gegeven. Vandaar dan ook dat in art. 38 van het E.D.G.-verdrag gesproken wordt van studie over „een latere federale of confederale structuur, gegrond op het beginsel van de scheiding der machten”. Het is de Vergadering Ad Hoc geweest, die deze studie heeft verricht.

Het is jammer, dat de hier besproken brochure vrijwel niet ingaat op de verwezenlijking der economische eenheid binnen de Europese Gemeenschap. Want hier ligt een zeer reëel probleem. Een staatkundige eenheid, waarachter geen gemeenschappelijke economische belangen liggen, is niet meer dan een façade; aan de andere kant echter heeft men de staatkundige eenheid juist nodig om de economische eenheid tot stand te brengen. Het is bekend, dat zowel de Nederlandse Regering als de Nederlandse leden van de Vergadering Ad Hoc zich niet geneigd tonen een staatkundig verband te aanvaarden tenzij van de aanvang af een bepaalde mate van economische integratie wordt bewerkstelligd. Het is evenzeer bekend, dat met name van Franse zijde een ander standpunt wordt ingenomen.

De meest brandende vraag echter, die zich met betrekking tot de Europese eenwording voordoet, is of Europa rijp is voor een federale grondwet. Hierover zijn de meningen verdeeld, terwijl bovendien zowel bij voor- als bij tegenstanders de wens ook hier soms de vader der gedachte is. Daarom is een zo breed mogelijke discussie over deze materie van zeer groot belang. De onderhavige brochure levert daartoe een nuttige bijdrage.

*s-Gravenhage.

Mr H. R. NORD.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Naar een Europese grondwet, door Mr H. R. Nord	403	Wederopbouw der Duitse koopvaardijvloot, door C. Vermey	413
Concentratie en integratie, door Prof. Dr L. J. Zimmerman	405	Aantekeningen:	
De werkkring der economen, door Dr J. G. Stridiron	408	Wereldvoedselverbruik	415
Grondstoffenprijsspeil en invoerprijsspeil, door F. J. Clavaux	408	Een proef met maatnormalisatie in de kledingindustrie, door Mr O. Leyendekkers	417
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	418
		Recente economische publicaties	418

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr L. J. ZIMMERMAN, Concentratie en integratie.

In Nederland hadden in 1910 de bedrijven met 10 tot en met 39 arbeiders tezamen 25pCt van het totaal der in de industrie werkzame arbeiders in dienst. In 1949 was dit het geval bij de bedrijven met 10 tot en met 52 arbeiders. Bedrijven behorende tot de groep, waarin in 1910 ten hoogste 39 resp. in 1949 ten hoogste 52 arbeiders werkzaam waren, noemt schrijver het „klein bedrijf”. Het hoogste aantal arbeiders in een tot deze groep behorend bedrijf steeg dus tussen 1910 en 1949 met 33 pCt. De stijging bij de grotere bedrijven is nog opvallender. Er waren in 1910 meer arbeiders in dienst van bedrijven met 150 arbeiders dan in dienst van bedrijven behorende tot welke andere grootteklasse dan ook en in 1949 was dit het geval bij de bedrijven met 250 arbeiders. Noemt men de bedrijven van deze omvang de „representatieve bedrijven”, dan kan men zeggen, dat het aantal in het representatieve bedrijf werkzame arbeiders tussen 1910 en 1949 met 67 pCt steeg. In de Schuman-landen was de bedrijfsgrootte, waar beneden 25 pCt van de industrie-arbeiders in 1937 werkzaam was: 49 arbeiders; in de Verenigde Staten in 1947: 100. In 1937 was 50 pCt van de arbeiders in de Schuman-landen werkzaam in bedrijven met meer dan 185 arbeiders, terwijl dit in 1947 in de Verenigde Staten 410 bedroeg. Bij het kleinbedrijf en bij het representatieve bedrijf is de concentratie in de Verenigde Staten dus veel hoger dan in de Schuman-landen. De verklaring van het verschil der representatieve bedrijfsgrootte zal gezocht moeten worden in de verschillen in de omvang van de markt. In de Schuman-landen zal de gemeenschappelijke markt op den duur via de dalende realiserbare verdere specialisatie tot een verhoging en productie-uitbreiding kunnen leiden en daarmee tot een toeneming van het aantal arbeiders in het representatieve bedrijf.

Dr J. G. STRIDIRON, De werkkring der economien.

Schrijver heeft in „E.-S.B.” van 20 Februari 1952 een overzicht gegeven met betrekking tot de plaatsing van overzichtegegevens van de economische faculteiten van Nederland. Nu de adreslijst van in Nederland afgestudeerde economien is bijgewerkt tot Januari 1953, geeft schrijver de huidige stand dienaangaande weer. Teneinde de praktische bruikbaarheid van de tot dusver aangehouden indeling in groepen te vergroten, geeft schrijver een nadere detaillering van enige dezer groepen.

F. J. CLAVAU, Grondstoffenprijsspeil en invoerprijsspeil.

In dit artikel tracht schrijver voor Nederland het verband te bepalen tussen wereldmarktprijsspeil en invoerprijsspeil. Hiertoe wordt allereerst een wereldmarktprijsspeil voor (in Nederland) ingevoerde grondstoffen berekend (het ontbreken in het algemeen van wereldmarktprijzen voor halffabrikaten en eindproducten legde schrijver deze beperking op). Voorts wordt de correlatie van deze index met een Nederlandse invoerprijsspeil onderzocht. Ten behoeve van deze correlatieberekening werden die producten, die uit de wereldmarktprijsspeil waren weggelaten, benevens de eventueel daaruit vervaardigde producten, geëlimineerd. De resterende partiële index omvat daardoor ca 2/3 van het totale Nederlandse invoerpakket. Vervolgens gaat schrijver de invloed na van het overige (1/3) deel van de invoer op het totale invoerprijsspeil. Ten slotte worden aan de hand van de gevonden relatie tussen wereldmarktprijzen en invoer-

prijzen, uitgaande van bepaalde alternatieve veronderstellingen t.a.v. het verdere verloop van het wereldmarktprijsspeil, ramingen van de invoerprijsspeilontwikkeling in 1953 gemaakt. Het resultaat van de berekeningen is, dat een verdere daling van het invoerprijsspeil in 1953 t.o.v. 1952 volgens schrijver in de lijn der verwachtingen ligt; de meest waarschijnlijke omvang hiervan stelt hij op ca 10 pCt.

C. VERMEY, Wederopbouw der Duitse koopvaardijvloot.

Van de koopvaardijvloot onder Duitse vlag, welke bij het uitbreken van de oorlog een totale bruto register inhoud van 4,483 mln tons bedroeg, bleef na de oorlog slechts rond 100.000 br. reg. tons over. Na de opheffing in het voorjaar 1951 van de voornaamste beperkende bepalingen zowel ten aanzien van de Duitse scheepsbouw als zeescheepvaart is de wederopbouw energiek en met succes ter hand genomen. Medio 1952 had de vloot een omvang van ca 1,5 mln br. reg. tons. De snelle uitbreiding van de vloot is echter goeddeels effectueerd door de aankoop van deels oudere, tweedehands schepen. De gemiddelde leeftijd der schepen was dan ook midden 1952 aanzienlijk hoger dan vóór de oorlog en de vervanging der oude, weinig efficiënte door nieuw te bouwen schepen is één der problemen, welke in de naaste toekomst moeten worden opgelost. Het opmerkelijk herstel der Duitse economie en de daarmee gepaard gaande stijging zowel van de aanvoer van grondstoffen als van de uitgang van halffabrikaten en gereedschap, stellen eisen waaraan het bestaand vervoersapparaat niet kan voldoen. Tot voor kort was Duitsland voor ca 80 pCt van zijn overzees goederenvervoer op de diensten van anderen aangewezen. Van betekenis is in dit verband in het bijzonder het lijnbedrijf, waarop ook vóór de oorlog het accent viel, en het ligt voor de hand, dat bij het nieuwbouwprogramma aan dit aspect van het probleem aandacht wordt geschonken.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr L. J. ZIMMERMAN, Concentration et intégration.

L'auteur étudie la concentration et l'intégration aux Pays-Bas, dans les pays signataires du plan Schuman et aux Etats-Unis. Il arrive à la conclusion que des marchés communs dans les pays du plan Schuman produiront à la longue un accroissement du nombre d'ouvrier dans les exploitations qui les occupent.

Dr J. G. STRIDIRON, Sphère d'activité des économistes.

L'auteur donne un aperçu du placement des diplômés des facultés économiques des Pays-Bas.

F. J. CLAVAU, Prix des matières premières et prix de l'importation.

Dans cet article l'auteur essaye de démontrer les liens existants pour la Hollande entre les prix des marchés mondiaux et les prix à l'importation.

C. VERMEY, Reconstruction de la flotte marchande allemande.

L'auteur donne un aperçu de la rapide reconstruction après la deuxième guerre mondiale de la flotte de commerce allemande et l'influence de celle-ci sur l'économie allemande.

Concentratie en integratie

Wanneer van de concentratie in de industrie wordt gesproken, is men veelal geneigd de aandacht te vestigen op spectaculair grote bedrijven, zoals die bijv. in de automobiellindustrie en de chemische industrie worden aangetroffen. Vooral bij vergelijkingen tussen Europa en Amerika wordt vaak gewezen op enige gigantische Amerikaanse bedrijven, bedrijven die slechts bij de zeer grote Amerikaanse markt bestaanbaar zijn en die in Europa niet voorkomen, omdat de te kleine nationale markten hier een dergelijke industriële ontplooiing niet tolereren. Een pleidooi voor een gemeenschappelijke Europese markt zou misschien wat te lichtvaardig van deze voorbeelden gebruik kunnen maken. Te lichtvaardig, want men moet niet uit het oog verliezen, dat ook in de Verenigde Staten bedrijven met meer dan 1.000 arbeiders tot de uitzonderingen behoren. Zo blijkt uit de productiestatistiek van 1947, dat in dat jaar ca 70 pCt der in de industrie werkzame arbeiders werkten in bedrijven met minder dan 1.000 werknemers, terwijl het aantal arbeiders, werkzaam in bedrijven met meer dan 2.500 arbeiders, in 1947 zeker niet meer dan 15 pCt van het totaal aantal zal hebben uitgemaakt (het laatste mij bekende percentage betreft het jaar 1939; toen het aantal arbeiders, werkzaam in bedrijven met meer dan 2.500 arbeiders, 10,5 pCt bedroeg).

Wil men dan ook een enigszins juist beeld van de betekenis van de grootte van de markt voor de concentratie der industriële productie verkrijgen, dan moet men niet deze extreme gevallen van bedrijven met meer dan 5.000 of 10.000 arbeiders, doch de gemiddelde bedrijfsgrootte in de Europese landen met die in de Verenigde Staten gaan vergelijken. Dan zal blijken, dat de argumenten vóór de gemeenschappelijke markt hierdoor slechts aan kracht zullen winnen.

Technisch hulpmiddel.

Bij dit onderzoek is met vrucht gebruik gemaakt van een bepaald soort grafiekpapier, het zgn. *logarithmisch waarschijnlijkheidspapier*, dat, voor zover het schrijver dezes bekend is, in de economische statistiek zelden wordt aangewend. Op dit, door de Franse artillerie-officier Henry in 1894 ontworpen en door de Amerikaanse ingenieur Hazen in 1916 opnieuw ontdekte grafiekpapier ¹⁾ is de schaal van de ordinaat zodanig geconstrueerd, dat de zgn. normale verdelingskromme er na cumulatie als een rechte op tot uitdrukking komt ²⁾. De schaalverdeling op de abscis is logaritmisch.

Het bijzonder aantrekkelijke van dit grafiekpapier voor een econoom met weinig mathematische belangstelling is, dat, terwijl het werken met verdelingsfuncties een niet al te eenvoudige zaak is, met behulp van dit grafiekpapier in één opslag te zien is, of een bepaalde collectie in een bepaald geval al dan niet normaal verdeeld is. En dit is

des te meer aantrekkelijk, daar Daeves aantoonde, dat men in het economisch leven zó vaak een normale verdeling tegenkomt, dat Süssmilch (de veldpredikant van Frederik de Grote), had hij diens publicatie in handen gekregen, onverwijd een vervolg op zijn „Göttliche Ordnung” zou hebben geschreven.

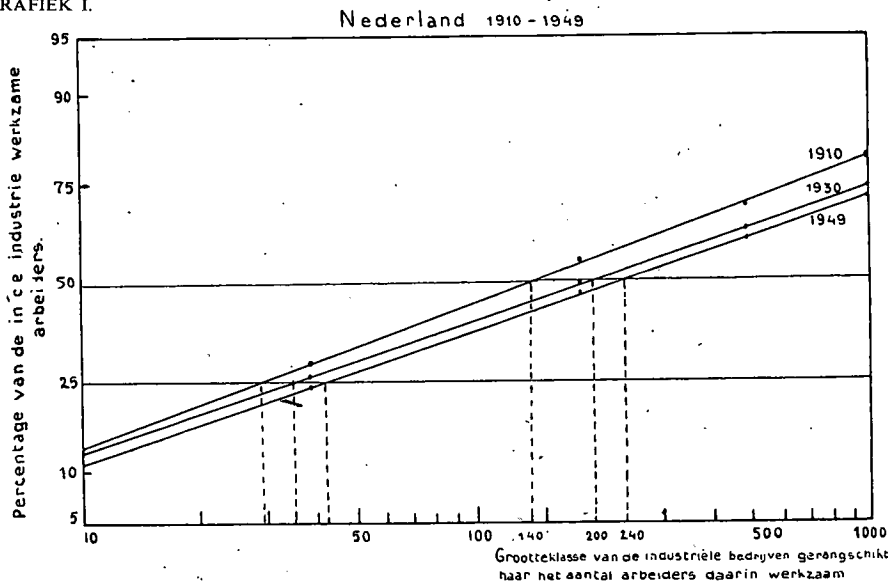
Concentratie in de Nederlandse industrie.

Het hier volgende onderzoek is in twee delen gesplitst. Allereerst is onderzocht of en in hoeverre in de achter ons liggende 40 jaren van een concentratie in de Nederlandse industrie gesproken kan worden en vervolgens is de industriële concentratie in de Schuman-landen tezamen geconfronteerd met de concentratie in de Amerikaanse industrie.

Als uitgangspunt voor het Nederlandse onderzoek werd de ongevalstatistiek van de R.V.B. genomen, daar in deze statistiek over een lange periode de verdeling van de in de industrie werkzame arbeiders over bedrijven met 1-9 werknemers, 10-49, 50-199, 200-499, 500-999 en meer dan 1.000 werknemers wordt gepubliceerd.

Bij dit onderzoek werd de groep van 1-9 werknemers buiten beschouwing gelaten, in de eerste plaats omdat bij een onderzoek naar de concentratie in de *industrie* bij de bedrijven met minder dan 10 arbeiders amper van „industrie” kan worden gesproken en in de tweede plaats omdat bleek, dat de kans op statistische onnauwkeurigheden (vooral wat de vroegere jaren betreft) in deze groep het grootst was ³⁾.

GRAFIEK I.

De verdeling van het aantal arbeiders, werkzaam in de bedrijven van de hierboven vermelde grootteklassen, werd onderzocht voor de jaren 1910, 1920, 1930, 1938 en 1949, en in elk der onderzochte gevallen lagen op het bovenbedoelde grafiekpapier de waarnemingen bij zeer grote benadering op één rechte lijn (dit laatste geldt overigens eveneens, indien het interval 1-9 in het onderzoek werd betrokken).

³⁾ Dit leidt tot een kleine complicatie bij de grafieken I en II, daar nu, in verband met het feit, dat de aanvangswaarde (het nulpunt dus) op de abscis 10 bedraagt, alle op de abscis af te lezen waarden met 10 moeten worden vermeerderd. Het zal dan ook opvallen, dat de in de grafieken getekende punten zich steeds op een afstand van 10 van de intervallen 49, 199, 499 en 999 bevinden.

¹⁾ Vgl. K. Daeves: „Vorausbestimmungen im Wirtschaftsleben”, Essen, 1951, blz. 32.

²⁾ Kenners van de normale verdelingskromme zal dit onmiddellijk duidelijk zijn; de andere lezers willen dit — naar ik hoop — wel accepteren.

In grafiek I is het resultaat van het onderzoek voor de jaren 1910, 1930 en 1949 weergegeven. De groep > 1.000 is hier buiten beschouwing gelaten. Het statistisch materiaal laat niet toe, met zekerheid te zeggen of en in hoeverre ook de bedrijven met meer dan 1.000 arbeiders normaal zijn verdeeld.

Uit deze grafiek kan het volgende worden afgeleid ⁴⁾:

TABEL I.

Jaar	Percentage van het totale aantal industrie-arbeiders, dat werkzaam is in bedrijven met meer dan <i>n</i> arbeiders.	
	75 pCt	50 pCt
	aantal arbeiders (<i>n</i>)	
1910	39	150
1930	45	210
1949	52	250

De concentratietendentie in de Nederlandse industrie blijkt ondubbelzinnig uit deze tabel. Was in 1910 75 pCt van de arbeiders werkzaam in bedrijven met meer dan 39 werknemers, in 1949 was dit laatste getal tot 52 gestegen. Indien wij namelijk de industriële bedrijven met 10 of meer arbeiders rangschikken naar het aantal daarin werkzame arbeiders, beginnend met de bedrijven met 10 arbeiders, dan blijkt, dat in 1910 de bedrijven met 10 tot en met 39 arbeiders tezamen 25 pCt van het totaal der in de industrie werkzame arbeiders in dienst hadden. In 1949 was dit het geval bij de bedrijven met 10 tot en met 52 arbeiders.

Bedrijven behorende tot de groep, waarin in 1910 ten hoogste 39 resp. in 1949 ten hoogste 52 arbeiders werkzaam waren, noemen wij, om de gedachten te bepalen, het „kleine bedrijf”. Het hoogste aantal arbeiders in een tot deze groep behorend bedrijf steeg dus tussen 1910 en 1949 met 33 pCt. De stijging bij de grotere bedrijven is nog opvallender. Er waren in 1910 meer arbeiders in dienst van bedrijven met 150 arbeiders (lees: bijv. in de grootteklasse van 146-155 arbeiders) dan in dienst van bedrijven behorende tot welke andere grootteklasse dan ook en in 1949 was dit het geval bij de bedrijven met 250 arbeiders. Noemen wij de bedrijven van deze omvang de „representatieve bedrijven”, dan kan men zeggen, dat het aantal in het representatieve bedrijf werkzame arbeiders tussen 1910 en 1949 met 67 pCt steeg.

Beziet men de gegevens nauwkeuriger, dan blijkt, dat het stijgingspercentage van het representatieve bedrijf van 1910 op 1930 aanzienlijk groter was dan van 1930 op 1940, nl. resp. 40 pCt en 19 pCt.

Hoewel het uiteraard een onderzoek op zichzelf zou vereisen de oorzaken van deze vertraging in de concentratie nauwkeurig te analyseren, zou de hypothese, dat de na 1930 ingezette desintegratie van de Europese en van de wereldeconomie de geleidelijke groei der Nederlandse bedrijven heeft vertraagd, daar de markt vernauwd en de afzetmogelijkheden onzekerder werden, althans niet met de feiten in strijd zijn.

Concentratie in de industrie der Schuman-landen.

Vervolgens werd de verdeling van het aantal arbeiders, werkzaam in de verschillende grootteklassen der industrie in België, Frankrijk, Duitsland en Italië onderzocht. Hierbij deden zich twee moeilijkheden voor. In de eerste

plaats hebben de bedrijfstellingen in deze onderscheidene landen steeds in verschillende jaren plaats gevonden, terwijl recent materiaal van Frankrijk en Italië niet aanwezig was. Het onderzoek moest daarom beperkt worden tot gegevens uit de jaren 1937-1939. Wat Duitsland betrof leken de uit deze periode bekende gegevens (uit 1933) echter geenszins representatief voor het na-oorlogse Schuman-gebied. Besloten werd daarom het Duitse materiaal van 1950 te gebruiken (wat overigens een, even normale verdeling vertoonde als het materiaal uit 1933). Daar van Frankrijk geen later materiaal dan uit 1931 beschikbaar was, moest noodgedwongen dit jaar in het onderzoek worden betrokken.

Ook in al deze gevallen werd een normale verdeling van de arbeiders in de industrie vastgesteld.

Een tweede moeilijkheid bij de berekening van de gemiddelde bedrijfsgrootte in de Schuman-landen leverde verder nog het feit, dat de statistieken in de verschillende landen meestal met andere grootteklasse-indelingen werken. Deze moeilijkheid kon echter met behulp van het waarschijnlijkheidspapier worden opgelost, daar dit de mogelijkheid bood met behulp van de rechten, die de normale verdeling der arbeiders, werkzaam in de industrie, in de verschillende landen weergeven, voor iedere grootteklasse het aantal der daarin werkzame arbeiders uit te drukken in een percentage van het totale aantal industrie-arbeiders. Hierna was het niet meer moeilijk het gewogen gemiddelde voor de Schuman-landen (waarbij Luxemburg buiten beschouwing werd gelaten) te berekenen. In tabel II zijn deze gegevens benevens de normale verdeling voor de Verenigde Staten werd het jaar 1947 gekozen, in de eerste plaats omdat het aantal arbeiders, werkzaam in de industrie in de Verenigde Staten, in 1947 veel beter overeenkomt met dat van de Schuman-landen dan met het aantal in de Amerikaanse statistiek over het jaar 1937, terwijl verder de Amerikaanse statistiek van het jaar 1937, door de indeling in grootteklassen, enige speciale moeilijkheden voor de hier door te voeren bewerkingen opleverde.

In tabel II is dit materiaal samengevat, terwijl in grafiek II de op de Schuman-landen en op de Verenigde Staten betrekking hebbende gegevens geheel analoog aan de wijze waarop dat in grafiek I geschiedt, zijn weergegeven.

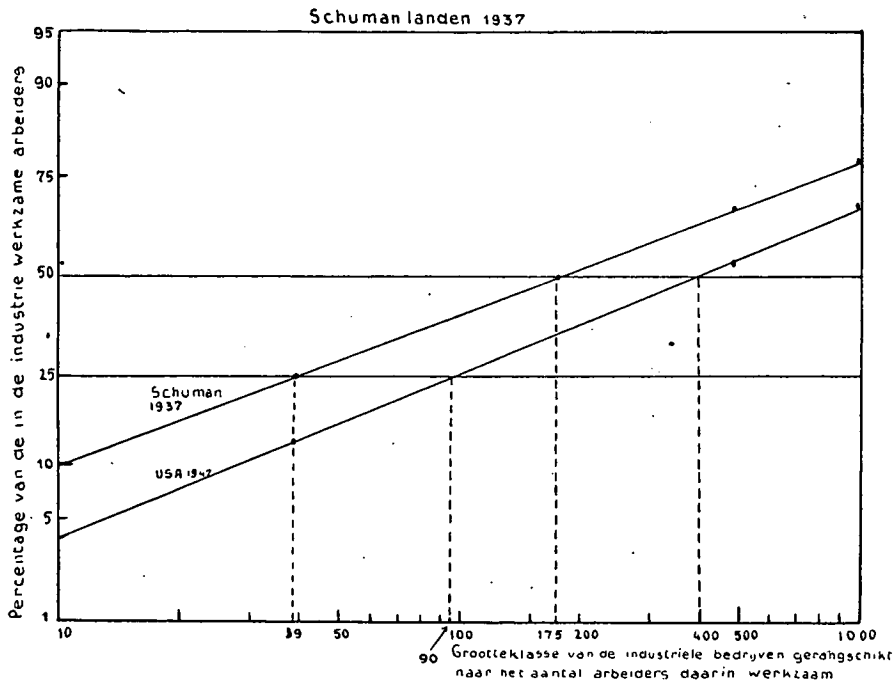
TABEL II.

Klasse-indeling	Landen				
	Nederland 1938	België 1937	Duitsland 1950	Frankrijk 1931	Italië 1937
10 - 49	25,5	23,1	25,9	24,6	21,1
50 - 199	48,4	52,1	51,0	49,9	48,0
200 - 499	63,8	76,6	66,7	66,2	65,8
500 - 999	73,9	88,8	76,3	76,6	78,3
> 999	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal aantal arbeiders	1.030.152	845.863	6.698.283	4.467.374	2.846.746

Klasse-indeling	Landen	
	Schuman-landen	Verenigde Staten 1947
10 - 49	24,6	13,1
50 - 199	50,0	22,5
200 - 499	66,7	52,6
500 - 999	77,2	66,2
> 999	100,0	100,0
Totaal aantal arbeiders	15.888.418	13.822.417

⁴⁾ Zie voetnoot 3! Waar op de abscis 10 is afgezet, moet dus 20 gelezen worden: voor 140, 200 en 240 leze men dus resp. 150, 210 en 250.

Grafiek II

Indien wij de lijn bezien, die in grafiek II aangeeft, welke de bedrijfsgrootte is waar beneden 25 pCt van de industrie-arbeiders werkzaam is (of met andere woorden, waarboven 75 pCt van de arbeiders werkzaam is), dan zien wij, dat deze bedrijfsgrootte in de Schuman-landen in het jaar 1937 bij 49 arbeiders lag, tegenover 100 arbeiders in de Verenigde Staten in 1947. De 50 pCt-lijn laat ons zien, dat in 1937 50 pCt van de arbeiders in de Schuman-landen werkzaam was in bedrijven met meer dan 185 arbeiders, terwijl dit laatste getal in 1947 in de Verenigde Staten 410 bedroeg.

Hoewel mag worden aangenomen, dat door de voortschrijdende concentratie het beeld dat onze voorstelling biedt iets ongunstiger is dan de werkelijkheid, bewijzen deze cijfers op ondubbelzinnige wijze, dat bij het kleinbedrijf en bij het representatieve bedrijf de concentratie in de Verenigde Staten veel hoger is dan in de Schuman-landen.

Gemeenschappelijke markt.

Bedrijven met minder dan 10 arbeiders zijn niet bij dit onderzoek betrokken, daar zij per definitie niet tot de industriële bedrijven werden gerekend. Dat deze groep in de Verenigde Staten zwakker bezet zou zijn dan in Europa was a priori te verwachten, daar de grote kapitaalsintensiteit in de Amerikaanse industrie maakt, dat het ambacht er onder een bijzonder ongunstige proportionaliteit werkt. In 1947 was in de Verenigde Staten slechts 3,3 pCt van het totale aantal arbeiders werkzaam in „bedrijven” met minder dan 10 man personeel tegenover 19,1 pCt in Nederland (1949). Anderzijds betekent dit echter ook weer niet, dat de groep met meer dan 1.000 arbeiders per bedrijf in de Verenigde Staten nu circa 16 pCt meer werknemers omvat dan de gelijke groep in ons land. Indien we de groep met minder dan 10 arbeiders

tellen bij die met meer dan 1.000 arbeiders, zien wij, dat deze groepen samen in de Verenigde Staten 36 pCt van de arbeiders omvatten tegen 42,1 pCt in ons land. Hieruit volgt dus, dat ook in de groep 10-999 arbeiders verschillen in beide landen moeten bestaan.

Kan het verschil in de omvang van het representatieve bedrijf in de Verenigde Staten en in Nederland misschien verklaard worden uit het verschil in de kapitaalsintensiteit in de industrie in beide landen? Neen, integendeel, de grotere kapitaalsintensiteit zou eerder een kleiner aantal arbeiders doen vermoeden. Immers, uit de grotere kapitaalsintensiteit der Amerikaanse industrie volgt, dat eenzelfde hoeveelheid product in de Verenigde Staten met meer kapitaal en dus met minder arbeid wordt voortgebracht dan in ons land (in Amerika is arbeid immers verdergaand door kapitaal gesubstitu-

eerd). De grotere omvang van het representatieve bedrijf kan dus nooit uit de grotere kapitaalsintensiteit der Amerikaanse industrie worden verklaard.

De verklaring van het verschil der representatieve bedrijfsgrootte zal gezocht moeten worden in de verschillen in de omvang van de markt. Naarmate de markt groter wordt, wordt het mogelijk — reeds Adam Smith wees er op — de arbeidsverdeling verder door te voeren, want dan pas kunnen gespecialiseerde bedrijven onder een gunstige proportionaliteit produceren. Hieruit alléén kan men echter de grotere personeelsomvang van het Amerikaanse bedrijf nog niet verklaren, daar de specialisatie eerder een kleinere bedrijfsgrootte zou doen vermoeden. Door de verdere specialisatie dalen echter de productiekosten en hierdoor kan de afzet worden gestimuleerd.

In de Schuman-landen zal de gemeenschappelijke markt op den duur via de dan realiseerbare verdere specialisatie tot kostenverlaging en productie-uitbreiding kunnen leiden. In de eerste plaats zouden de efficiëntere bedrijven een aantal goederen kunnen produceren, die tot dusver uit de Verenigde Staten worden ingevoerd (dollarbesparend effect) en in de tweede plaats zouden deze goedkopere producten buiten het Schuman-gebied de concurrentiestrijd met dollargoederen met meer succes kunnen voeren (dollarverwervend effect). Het is dus niet de gemeenschappelijke markt „an sich” die het aantal arbeiders in het representatieve bedrijf zal doen toenemen, doch wel zal dit er indirect, namelijk via de specialisatie, de kostenbesparing en de afzetvergroting, het gevolg van kunnen zijn. Slechts een integratie der Europese economie zal ons in staat kunnen stellen de op dit punt bestaande achterstand ten opzichte van de Verenigde Staten in te halen.

De werkring der economen

Onder deze titel verscheen in „E.-S.B.” van 20 Februari 1952 van mijn hand een overzicht met betrekking tot de plaatsing van afgestudeerden van de economische faculteiten van Nederland.

Nu de adreslijst van economen is bijgewerkt tot Januari 1953 is het nuttig de huidige stand op te maken.

Teneinde de praktische bruikbaarheid van de tot dusver aangehouden indeling in groepen te vergroten, heb ik gemeend een nadere detaillering van enige dezer groepen te moeten geven. Hierbij moet evenwel worden opgemerkt, dat deze rubricering met het nodige voorbehoud moet worden aanvaard, daar vele veranderingen van functie niet worden opgegeven en anderzijds doordat sommige functie-omschrijvingen min of meer vaag zijn gesteld.

De onderverdeling van enige groepen leidt in sommige gevallen tot interessante conclusies. Hierbij moet worden aangetekend, dat het in verscheidene gevallen noodzakelijk was, een keus te doen bij de rubricering. Bij ondernemingen die zowel een industrieel als een commercieel aspect hebben, heb ik die zijde gekozen, waarop naar mijn mening de meeste nadruk moet worden gelegd. Zo heb ik bijvoorbeeld de Unilever geplaatst onder industrie en De Gruyter onder detailhandel. In enkele gevallen valt omtrent de smaak wellicht te twisten, doch voor een illustratie van het overzicht volgens de reeds enkele malen gepubliceerde opstelling acht ik deze indeling wel bruikbaar.

Het aantal in de voedings- en genotmiddelenindustrie werkzame economen geeft een beeld van de importantie van deze bij uitstek nationale industrieën. Ook de textielindustrie heeft een betrekkelijk groot aantal afgestudeerden aangetrokken. De leder- en schoeiselindustrie blijkt een bij uitstek Tilburgse aangelegenheid te zijn, hetgeen mogelijk zijn verklaring zal vinden in het karakter van de vestigingsplaats van deze industrie. Daarentegen

zijn geen Tilburgenaren werkzaam bij de Unilever en slechts 4 bij de B.P.M. Bij Philips overtreft het aantal Rotterdamse doctorandi de overige afgestudeerden zowel absoluut als relatief. In de detailhandel neemt Amsterdam een relatief sterke positie in, hetgeen tot uiting komt bij de Bijenkorf. Het verkeer blijkt een vooral Rotterdamse aangelegenheid te zijn; typerend in dit verband is de K.L.M. Het Tilburgse aandeel in de groep verkeer bedraagt in totaal slechts 2 afgestudeerden.

Bij enkele grote bankinstellingen komt Amsterdam goed uit de bus. De Staatsmijnen zijn een sprekend voorbeeld van regionale binding van personeel. Bij de overige gerubriceerde overheidsbedrijven is Tilburg zwak vertegenwoordigd. Op de departementen blijft Amsterdam ten achter vergeleken bij Rotterdam en Tilburg. Het totaal van 71 doctorandi werkzaam op Economische Zaken springt in het oog. Opvallend is het aantal Tilburgenaren, werkzaam als administrateur/econoom bij ziekenhuizen. De groep organisaties en verenigingen blijkt op Tilburg een sterke aantrekkingskracht uit te oefenen.

Ten slotte een vergelijking met vorige jaren:

	1937	1951	1952	1953
Particulier bedrijf	33,1	35,7	40,2	38,9
Overheidsbedrijf	2,7	3,3	2,7	3,6
Overheidsdienst	30,5	19,9	18,5	18
Semi-overheidsdienst en verenigingen	8,2	16,2	13,9	13,8
Vrije beroepen, onderwijs en overige	25,5	25,9	24,7	25,7
	35,8	39	42,9	42,5
	38,7	36,1	32,4	31,8

Het aantal in het bedrijfsleven werkzame economen heeft nagenoeg geen wijzigingen ondergaan. De toename van het totaal aantal afgestudeerden bedroeg in 1952 281 (1951 : 362). Het percentage van de economen, werkzaam in het bedrijfsleven is dus enigszins teruggelopen.

Bilthoven.

Dr. J. G. STRIDIRON.

Grondstoffenprijspeil en invoerprijspeil

In het December-nummer van het „O.E.E.C. Statistical Bulletin Foreign Trade” is een aanvang gemaakt met de publicatie van een index voor Wereldmarktprijzen van Grondstoffen, die in de O.E.E.C.-landen (in Europa, uit de rest van de wereld) worden geïmporteerd. De berekening van deze index (hier verder aangeduid als O.E.E.C.-W.G.-index) wordt door de O.E.E.C. als volgt ingeleid en gemotiveerd:

„A number of world price indices for raw materials are published (Reuter, Moody, Volkswirt, Economist, etc.) and these are sometimes used to assess the trend in the cost of European imports. However, the use of these indices for the study of foreign trade may lead to inaccurate conclusions.

The significance and accuracy of an index depends essentially on its coverage and weighting. The indices just mentioned have been computed at least at the outset to serve as guides to price trends on the Stock Exchange; the selection of commodities and the weights assigned to them are therefore based on criteria which bear little relation to the price c.i.f. of imports. Even if these indices were computed on the basis of imports, it is clear that the choice of commodities and the weighting system would vary considerably from country to country and that they would be unsuitable for a study of European imports”.

De nieuwe index, berekend door de O.E.E.C., beoogt als indicatie te dienen voor de trend in de ontwikkeling van f.o.b.-wereldmarktprijzen van grondstoffen, ingevoerd in de gezamenlijke O.E.E.C.-landen, en vervolgens met bepaalde reserves enige aanwijzing te geven voor de waarschijnlijke trend in de c.i.f.-importprijzen voor grondstoffen.

De O.E.E.C. ondervangt de verdere bezwaren, ver-

bonden aan de in de aanhef genoemde wereldmarktprijzindices voor grondstoffen in haar berekening, door haar wegingsschema te baseren op de invoerwaarde der hierin opgenomen artikelen in 1951 in dollars.

In tabel I is het aldus bepaalde basispakket verkort weergegeven en vergeleken met die van de Moody- en Reuter-indices, waaruit blijkt, dat inderdaad belangrijke verschillen hiertussen optreden.

TABEL I.

Wegingsschema wereldmarktprijzindices

	O.E.E.C.- W.G.- index	Moody- index	Reuter- index
Totaal	100 (31)	100 (15)	100 (21)
Katoen	22	13	14
Wol	19	7	—
Tarwe	11	13	17
Aardolie	8	—	—
Rubber	7	4	5
Suiker	5	10	9
Koffie	5	4	—
Varkens	—	13	—
Schroot	—	10	—
Tin	1	—	5
Goud	—	—	8
Rijst	—	—	6
Overige producten	22 (23)	26 (7)	36 (14)

(..) = aantal producten.

DE WERKING VAN AFGESTUDEERDE ECONOMEN
(voor zover bekend per 31/12 1952)

Industrie	A	R	T	Tot.
Voedings- en genotmiddelen	9	49	10	68
Metalindustrie	7	35	12	54
Textielindustrie	10	31	27	68
1) Leder - schoeisel	10	26	16	52
Chemische industrie	—	8	2	10
(excl. Philips)	—	—	—	—
Philips	4	52	13	69
2) B.P.M.	19	35	4	58
Umliever	8	24	—	32
Overige industrieën	12	41	26	79

Detailhandel	A	R	T	Tot.
Bienkorf	9	4	4	17
Vroom en Dreesmann	3	2	4	9
C. & A.	1	3	1	5
De Gruyter	1	1	1	3
Peek en Cloppenburg	1	1	1	3
Kreymborg	1	1	1	3
Simon de Wit	—	—	—	—
Overige detailhandel	—	13	6	19

Verkeer	A	R	T	Tot.
Scheepvaartmaatschappijen	7	17	1	25
K.L.M.	22	1	23	46
Havenwerken/bedrijven	1	6	—	7
Opslagbedrijven	1	—	—	1
Overige	—	12	—	12

Financiële instellingen	A	R	T	Tot.
De Nederlandsche Bank	6	18	1	25
Amsterdamsche Bank	6	8	2	16
Herstelbank	5	7	3	15
Rotterdamse Bank	4	6	1	11

1) Uitsluitend voor zover gevestigd in Nederland.
2) Inclusief vestigingen in het buitenland.

Groep	Aantal afgestudeerden			Totaal	pCt
	A'dam	R'dam	Tilb.		
1 Land- en timbouw	—	6	1	7	0,3
2 Industrie	79	301	119	499	20,8
3 Groothandel	15	84	24	123	5,1
4 Detailhandel	14	23	16	53	2,2
5 Verkeer	9	57	2	68	2,8
6 Financiële instellingen	41	118	26	185	7,7
Totaal particulier	158	589	188	935	38,9
7 Overheidsbedrijven	14	39	32	85	3,6
8 Departementen	16	123	30	169	7
9 Departementale diensten	6	72	9	87	3,6
10 Gem. en Prov. adm.	—	14	13	27	1,1
11 Gem. en Prov. diensten	3	15	14	32	1,3
12 Rijksacc. dienst	3	18	1	22	0,9
13 Andere overheidsfuncties	18	53	25	96	4
Totaal Overheid	46	295	92	433	18
14 Semi-overheidsdienst	9	79	29	117	4,9
15 Org. en verg.	25	100	89	214	8,9
Totaal semi-overheid, org. en verg.	34	179	118	331	13,8
16 Accountantskantoren	39	132	38	209	8,7
17 Pers en publiciteit	8	20	5	33	1,4
18 Andere vrije beroepen	23	60	36	119	4,9
19 Indoneesie	14	94	29	134	5,6
20 Indoneesie	12	100	7	119	4,9
Totaal vrije beroepen, onder- * wijs en overige	96	406	112	614	25,7
Totaal bekend	348	1.508	542	2.398	100
Totaal onbekend	55	176	69	300	
Totaal General	403	1.684	611	2.698	

Buitenland	Aantal afgestudeerden			Totaal
	A	R	T	
Vernigde Staten	9	29	1	39
Zuid-Afrika	—	15	1	16
Engeland	4	9	7	20
Belgie	2	7	3	12
Canada	—	5	—	5
Australië	—	3	—	3
Palestina	—	3	—	3
Overige landen excl. Indoneesie	2	30	4	36

Overheidsbedrijven	A	R	T	Tot.
Staatsmijnen	1	2	24	27
Nederlandsche Spoorwegen	5	12	1	18
P.T.T.	4	6	1	11
Hoogovens	1	8	1	10

Departementen	A	R	T	Tot.
Economische Zaken	5	50	16	71
Financien	2	24	3	29
Verkeer en Waterstaat	2	4	3	9
Landbouw, Visserij en Voedselw.	2	4	3	9
Buitenlandse Zaken	1	6	1	8
Oorlog	—	6	1	7
Onderwijs, Kunsten en Wetensch.	—	4	1	5
Unie-zaken	—	2	2	4
Binnenlandse Zaken	—	2	1	3
Justitie	—	2	1	3
Sociale Zaken	—	2	1	3
Maatschappelijk werk	—	2	1	3
Departement onbekend	—	9	—	9

Semi-overheidsdienst	A	R	T	Tot.
E.T.I.	—	15	2	17
K.v.K.	1	8	8	17
T.N.O.	—	3	—	3

Organisaties en verenigingen	A	R	T	Tot.
Administrateur/econom in ziekenhuizen	—	1	18	19

Accountantskantoren	A	R	T	Tot.
Preyer & de Haan	11	4	1	16
Klijnhof, Kraayenhof & Co.	4	4	—	8
Vereenigde Accountantskantoren	5	9	—	14
Moret en Starke	—	3	1	4
Brands en van Rijn	—	3	1	4
Keuzenkamp	—	4	—	4
Meurer-de Jong	—	4	—	4
De Tombe Dement	—	4	—	4
Dijkster, de Boer, Vink	—	3	—	3
Dijkster, de Leeuw & Co.	—	3	—	3
Limberg	3	—	—	3

Ook het gevonden verloop van de O.E.E.C.-W.G.-index wijkt niet onaanzienlijk af van dat van de Moody- en Reuter-indices, zoals tabel II en grafiek 1 doen zien.

TABEL II.

Wereldmarktprijnsindices

Periode	1950 = 100		
	O.E.E.C.- W.G.- index	Moody- index	Reuter- index
1e hj. 1950	89	88	93
2e „ 1950	111	112	107
1e „ 1951	132	122	119
2e „ 1951	118	111	115
1e „ 1952	109	105	108
3e kw. 1952	105	104	105
4e „ 1952	104	98	100

Bij vergelijking van de O.E.E.C.-W.G.-index met de reeds eerder door deze organisatie berekende prijsindex voor de invoer in de O.E.E.C.-landen (een gewogen gemiddelde van de nationale importprijnsindices der deelnemende landen; verder aangeduid als O.E.E.C.-I-index)¹⁾ wijst de O.E.E.C. er op, dat met het volgende rekening dient te worden gehouden:

- de W.G.-index betreft f.o.b.-prijzen, de I-index c.i.f.-prijzen;
- de W.G.-index betreft alleen ingevoerde grondstoffen, de I-index alle ingevoerde goederen (dus ook half-fabrikaten en eindproducten);
- de W.G.-index is gebaseerd op het invoerpakket van 1950, de I-index bij benadering op dat van 1948; (hierbij zij opgemerkt, dat laatstgenoemde vermelding niet geheel juist is; de I-index is nl. berekend volgens de zgn. Paasche-methode, waarbij het wegingsschema wordt gebaseerd op de lopende periode; het verschil ligt derhalve anders, nl. W.G.-index: vast pakket, I-index: variabel pakket).

Deze verschillen constaterend, werd toch een poging ondernomen, de correlatie tussen genoemde twee indices te bepalen, waarbij (vermoedelijk empirisch benaderd) met een time-lag van drie maanden rekening werd gehouden. De verklaring voor een dergelijke time-lag ligt in het tijdsverschil tussen aankoop en fysieke invoer, vermeerderd met het tijdsverloop tot de registratie van deze invoer in de officiële statistieken.

De gevonden correlatie was vrij hoog, nl. 0,98, terwijl de regressiecoëfficiënt 0,4 bleek te bedragen, d.w.z. dat bij een fluctuatie in het wereldmarktprijsverloop, i.c. de O.E.E.C.-W.G.-index, van 1 pCt, de O.E.E.C.-I-index drie maanden later in dezelfde richting voor 0,4 pCt hierop zal reageren.

Bij de correlatieberekening geldt, behalve het nog niet genoemde bezwaar van de vrij korte periode, waarover deze zich uitstrekt (nauwelijks twee jaar), dat i.v.m. het onder b vermelde verschil het gekozen enkelvoudige verband ook te eenvoudig van opzet moet worden beschouwd. Immers, i.v.m. de (uiteraard later en in geringere mate) optredende reactie op schommelingen in het grondstoffenprijsverloop in het (invoer)prijsverloop van half-fabrikaten en eindproducten, zal tenminste een tweede time-lag geïnduceerd worden.

Het door de O.E.E.C. gevonden verband tussen de O.E.E.C.-I-index (I) en de O.E.E.C.-W.G.-index van 3 maanden terug (W.G.₃) dat in een regressievergelijking van de volgende gedaante kan worden neergelegd:

$$I = 0,4 \cdot W.G._3 + C$$

¹⁾ Officiële benaming: O.E.E.C.-average (import) value index of extra-European trade.

zal derhalve beter kunnen worden weergegeven door bijv. de volgende vergelijking:

$$I = 0,75 \cdot W.G._3 + 0,125 \cdot W.G._{4-12} + C$$

Ter verduidelijking van de grootte der aangegeven coëfficiënten moge nog dienen, dat geen redenen aanwezig geacht worden om aan te nemen, dat een fluctuatie in het wereldmarktprijsverloop van grondstoffen niet een ongeveer even grote invloed zal hebben op de prijs, die bij invoer even grote grondstoffen zal moeten van worden betaald; bij een grondstoffenaandeel van 75 pCt in de totale invoer in de O.E.E.C.-landen uit de rest van de wereld betekent dit derhalve op de O.E.E.C.-I-index na drie maanden een invloed van ca 75 pCt of een regressiecoëfficiënt voor de O.E.E.C.-W.G.₃ van ca 0,75 en op de O.E.E.C.-I-index na langere tijd maximaal 100 pCt of een regressiecoëfficiënt voor de O.E.E.C.-W.G.₄₋₁₂ van maximaal ca 0,25. Daar de invloed op het invoerprijspeil der eindproducten echter in het algemeen wordt gemitigeerd door de meer starre andere kostenfactoren als het loon, die globaal $\frac{2}{3}$ deel van de totale kosten der eindproducten vormen, zal de betrokken regressiecoëfficiënt globaal de helft kleiner zijn en 0,15 à 0,10 belopen.

Rekening houdend met deze opmerkingen, is hieronder getracht voor *Nederland* het verband tussen wereldmarktprijspeil en invoerprijspeil te bepalen. Hierbij is eveneens een wereldmarktprijsindex voor (in Nederland) ingevoerde *grondstoffen* berekend; het ontbreken in het algemeen van wereldmarktprijzen voor half-fabrikaten en eindproducten legt deze beperking op. Deze index, verder aangeduid als Ned.-W.G.-index, zal dan eventueel een belangrijk hulpmiddel kunnen zijn voor de analyse, resp. de prognose van het totale Nederlandse invoerprijsverloop.

Uitgegaan is van die wereldmarktprijsnoteringen, die voor het prijsverloop van belangrijke Nederlandse invoer-goederen bijalsverloep mogen worden gerekend; deze werden gewogen met de invoerwaarde der betrokken artikelen (eventueel vermeerderd met die van soortgelijke artikelen) in 1950. Het door de O.E.E.C. gekozen basisjaar 1951 leek, i.v.m. het Korea-effect op invoerprijzen en invoersamenstelling in dat jaar, minder geschikt.

In tabel III zijn de wegingsschema's van de O.E.E.C.-W.G.-index en de Ned.-W.G.-index verkort vergeleken. De vrij belangrijke verschillen, die hiertussen kunnen worden geconstateerd, danken hun ontstaan, behalve aan de aanzienlijke afwijkingen in de betrokken invoerpakketten en bovengenoemd verschil in basisjaar, aan verschillen in methodiek, welke zijn:

- in de Ned.-W.G.-index zijn alleen die producten opgenomen, waarvoor een wereldmarktprijsnotering kon worden gevonden, die op goede gronden als verklarende factor voor het corresponderende invoerprijsverloop kon gelden. Zo zal het invoerprijsverloop van kolen in veel belangrijker mate bepaald worden door het land van herkomst in een bepaalde periode (bijv. de Verenigde Staten of West-Duitsland) en door de vrachtprijs, dan alleen door de f.o.b.-wereldmarktprijs. Voorts blijkt de invoerprijs voor aardolie en walsproducten moeilijk in verband gebracht te kunnen worden met de wereldmarktprijsnoteringen van deze producten;
- in de Ned.-W.G.-index is het prijsverloop van verschillende artikelen representatief gesteld voor een groep soortgelijke artikelen (bijv. copra tevens voor

enkele andere oliehoudende zaden en plantaardige oliën, mais voor enkele andere voedergranen, tin voor tinerts); in de O.E.E.C.-W.G.-index is een dergelijke verbreding van het wegingsschema niet toegepast.

TABEL III.

Wegingsschema's wereldmarktprijnsindices

	O.E.E.C.- W.G.- index	Ned.- W.G.- index
Totaal	100 (31)	100 (14)
Copra	2	13
Hout	4	12
Wol	19	12
Katoen	22	9
Mais	3	8
Tarwe	11	8
Tin	1	7
Cellulose	2	7
Rubber	7	3
Aardolie	8	—
Overige producten	21 (21)	21 (5)

(..) = aantal producten.

De resultaten van deze berekening zijn in tabel IV vergeleken met de O.E.E.C.-W.G.-index.

TABEL IV.

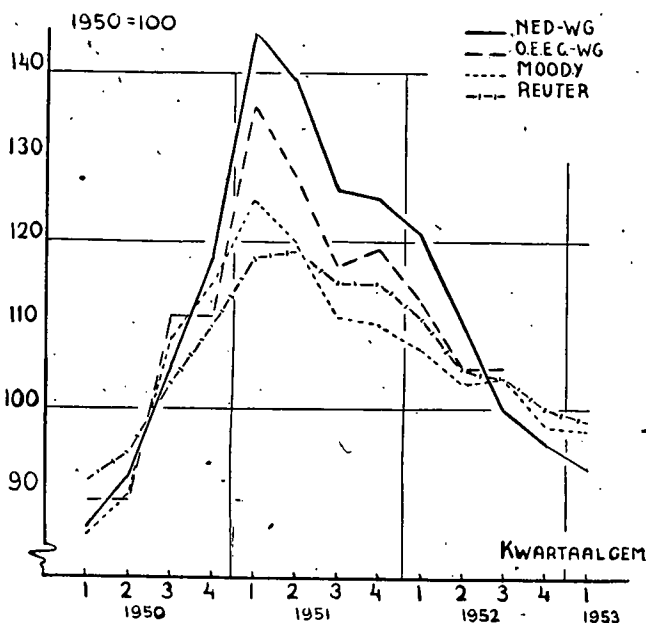
1950 = 100

	O.E.E.C.- W.G.- index	Ned.- W.G.- index
1e hj. 1950	89	89
2e „ 1950	111	111
1e „ 1951	132	142
2e „ 1951	128	125
1e „ 1952	109	115
3e kw. 1952	105	100
4e kw. 1952	104	96

In grafiek 1 is het verloop van deze indices, alsmede dat van de Moody- en Reuter-indices nogmaals weergegeven. Deze grafiek doet zien, dat de richting van de mutaties in de onderscheiden indices grotendeels dezelfde is (de top valt in alle gevallen in het 1e kwartaal 1951), doch dat de omvang der fluctuaties vrij belangrijke verschillen vertoont; het valt daarbij op, dat de O.E.E.C.- en de Ned.-W.G.-index beide sterker fluctueren dan de Moody- en Reuter-indices, waarbij de Ned.-W.G.-index het meest beweeglijk blijkt.

Vervolgens dient de correlatie van de Ned.-W.G.-index met een totale Nederlandse invoerprijsindex te worden onderzocht. Aangezien eerstgenoemde index (evenals de Moody-, Reuter- en O.E.E.C.-W.G.-index) is berekend volgens de methode van Laspeyres, dit is met een constant wegingsschema (in dit geval van 1950) zal hiertegenover het best ook een Laspeyres invoerprijsindex kunnen staan. De officiële C.B.S.-invoerprijsindex is een zgn. Paasche-index en daarom hiervoor minder geschikt. Er kon echter gebruik gemaakt worden van een reeds eerder dezerzijds volgens de Laspeyres-methode (bovendien ook op basis 1950) berekende index, die verder zal worden aangegeven als Ned.-I-index. Over 1952 was het verschil tussen deze index en de C.B.S.-

Grafiek 1. Wereldmarktprijnsindices grondstoffen

index overigens betrekkelijk gering, zodat de (aan het slot van dit artikel) gegeven extrapolatie voor 1953 niet zonder betekenis is voor het verdere verloop van de C.B.S.-invoerprijsindex.

Ten behoeve van de onderhavige correlatieberekening dienden echter die producten, die uit de Ned.-W.G.-index waren weggelaten, benevens de eventueel daaruit vervaardigde producten (zoals metaaleindproducten) nog te worden geëlimineerd. De resterende partiële index omvatte dan nog ca $\frac{2}{3}$ van het totale Nederlandse invoerpakket en is daarom verder aangegeven als Ned.- $\frac{2}{3}$ I-index.

Rekening houdend met de eerder gegeven beschouwing over de noodzakelijkheid van minstens twee time-lags in de correlatieberekening, werd verder empirisch vastgesteld ²⁾, dat de samenhang tussen de Ned.-W.G.-index en de Ned.- $\frac{2}{3}$ I-index zeer bevredigend was ($R = 0,99$) bij time-lags van resp. 1-3 maanden (grondstoffen) en 8-10 maanden (overige producten). De gevonden regressievergelijking bevestigde vrij goed de eerder geuite, beredeneerde verwachting:

$$\text{Ned.-}\frac{2}{3}\text{I} = 0,73 \cdot \text{Ned. W.G.}_{-3} + 0,15 \cdot \text{Ned. W.G.}_{-8-10} + 18,5.$$

Ter nadere toelichting hierop moge nog dienen, dat:

- aanvankelijk was uitgegaan van drie time-lags, nl. van resp. 1-3 maanden, 4-7 maanden en 8-10 maanden, doch dat de tweede een negatieve regressiecoëfficiënt opleverde en derhalve niet bruikbaar was;
- het grondstoffen-aandeel in het beschouwde $\frac{2}{3}$ deel

²⁾ Op basis van de jaren 1950 t/m 1952, derhalve nog een vrij korte periode.

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papler geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

van het Nederlandse invoerpakket 1950 ca 65 pCt bedroeg, zodat de gevonden regressiecoëfficiënt voor de Ned.-W.G.₁₋₃ vrij hoog is te noemen, m.a.w. de c.i.f.-invoerprijs der grondstoffen zou scherper gefluctueerd hebben dan de corresponderende f.o.b.-wereldmarktprijsnoteringen; geheel onverklaarbaar is dit echter niet, indien men met de zeer sterke schommelingen in het vrachtprijsverloop in de beschouwde perioden rekening houdt.

Wijzigingen in het wereldmarktprijspeil werken derhalve op de prijs van het beschouwde (2/3) deel van de Nederlandse invoer op den duur voor 73 + 15 = 88 pCt door. Een samenvatting van de onderhavige berekening is gegeven in tabel V, waarbij tevens de invloed van het nog niet beschouwde (1/3) deel van de invoer op het totale invoerprijsverloop tot uitdrukking is gebracht. Hieruit en uit grafiek 2 blijkt o.a., dat het uitblijven van een daling in het Nederlandse invoerprijspeil t/m 1e kwartaal 1952 (= 3/4 jaar nadat de wereldmarktprijzen gevoelig daalden) is te verklaren uit de prijsstijging in die periode in de niet opgenomen goederen (Ned.-1/3 I-index 2e kwartaal 1951 = 116, 1e kwartaal 1952 = 134); merkwaardigerwijs blijkt dit bij alle daaronder vallende artikelgroepen: kolen, aardolie, metaaleindproducten en ijzer en staal, het geval te zijn. Deze stijging bereikte eerst in de tweede helft van 1952 haar hoogtepunt.

Verder blijkt, dat de Ned.-I-index in het 1e kwartaal 1953 waarschijnlijk 4 pCt lager zal liggen dan in het laatste trimester van 1952 of op 114 pCt van 1950 (1951 = 128, 1952 = 123⁵).

TABEL V. *Relatie Ned.-W.G.-index/Ned.-I-index*

1950 = 100

Periode	Ned.-W.G.-index	Ned.-1/3 I-index afgeleid	Ned.-1/3 I-index reëel	Ned.-1/3 I-index	Ned.-I-index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1e kwart. 1950	86				95
2e kwart. 1950	92				97
3e kwart. 1950	105	100	100	99	100
4e kwart. 1950	118	111	112	102	109
1e kwart. 1951	145	125	123	106	117
2e kwart. 1951	139	140	140	116	132
3e kwart. 1951	126	134	135	123	131
4e kwart. 1951	125	132	132	128	131
1e kwart. 1952	121	130	130	132	131
2e kwart. 1952	110	122	121	134	125
3e kwart. 1952	100	114	111	137	120
4e kwart. 1952	96	108	109	136	118
1e kwart. 1953	(93)	103		(135)	(114)

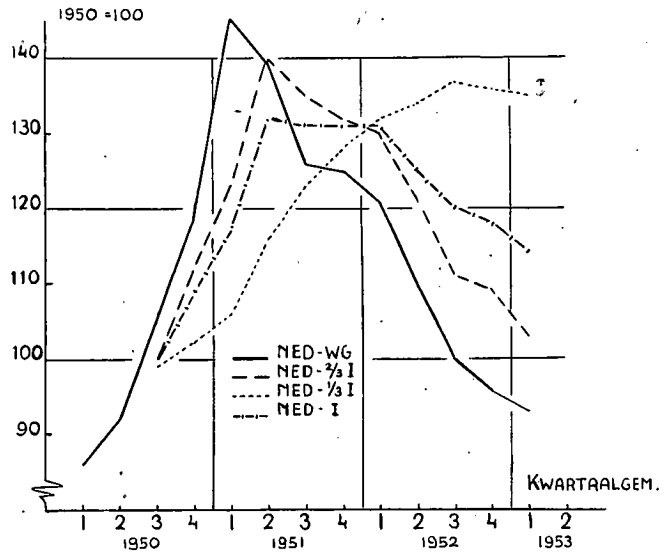
Opn.: Kolom 3 met regressievergelijking afgeleid uit kolom 2.
 Kolom 5 betreft reële prijsindex van geëlimineerde 1/3 deel van de Nederlandse invoer.
 Kolom 6 = kolom 4 gecombineerd met kolom 5.
 (..) = geheel of gedeeltelijk geraamd.

Ten slotte kunnen aan de hand van de gevonden relatie tussen wereldmarktprijzen en invoerprijzen, uitgaande van bepaalde alternatieve veronderstellingen t.a.v. het verdere verloop van het wereldmarktprijspeil (i.c. de Ned.-W.G.-index), ramingen van de invoerprijsontwikkeling (i.c. de Ned.-I-index) in 1953 worden gemaakt, waarbij uiteraard afzonderlijk moet worden gemaakt, wat het effect is van de verschillende assumpties op het invoerprijsverloop der geëlimineerde artikelgroepen (= 1/3 deel van de invoer).

Hoewel het prijsverloop van dit deel van de invoer dus niet in de hier gegeven correlatieberekening kon worden opgenomen, wettigen afzonderlijke analyses de conclusie, dat de raming hiervan niet dusdanig globaal is, dat daardoor de nauwkeurigheid van de raming van het totale invoerprijsverloop ernstig wordt verzwakt.

Bij de onderhavige prognose werd van de volgende

Grafiek 2. *Prijsindices Nederlandse invoer en wereldmarktprijsindex van in Nederland ingevoerde grondstoffen*

alternatieven t.a.v. de verdere ontwikkeling van de Ned.-W.G.-index uitgegaan:

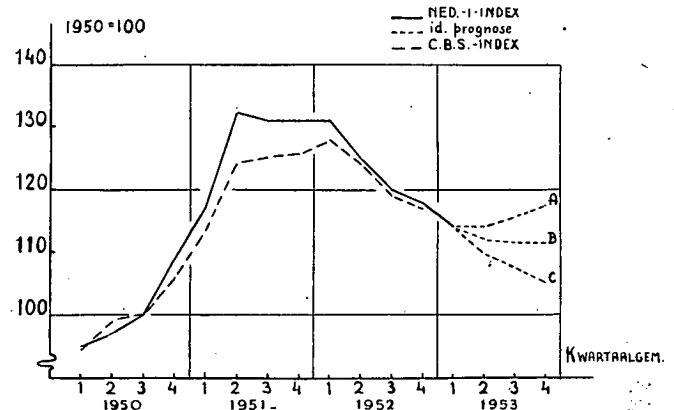
- een geleidelijke stijging van de Ned.-W.G.-index met 1 punt per maand van Februari 1953 af, of met ca 10 pCt tot ultimo 1953 (A);
- een gelijkblijvende Ned.-W.G.-index van Februari 1953 af (B);
- een geleidelijke daling van de Ned.-W.G.-index met 1 punt per maand van Februari 1953 af, of met ca 10 pCt tot ultimo 1953 (C).

Tabel VI en grafiek 3 geven het resultaat der berekeningen weer, waarbij ter vergelijking tevens het C.B.S.-invoerprijsindexcijfer is opgenomen.

TABEL VI. *1950 = 100*

	C.B.S.-invoerprijsindex	Ned.-I-index		
		A	B	C
1e hj. 1951	119		125	
2e hj. 1951	125		130 ⁵	
1e hj. 1952	126		128	
2e hj. 1952	118		119	
raming 1e hj. 1953	P.M.	114	113	112
raming 2e hj. 1953	P.M.	116 ⁵	111 ⁵	106 ⁵
jaar 1951	122		128	
jaar 1952	122		123 ⁵	
raming jaar 1953	P.M.	115	112	109

Grafiek 3. *Invoerprijsindices Nederland*

Een verdere daling van het invoerprijspeil in 1953 t.o.v. 1952 lijkt dus in ieder geval in de lijn der verwachtingen te liggen; de meest waarschijnlijke omvang hiervan wordt dezerzijds gesteld op ca 10 pCt (alternatief B).

De werkelijke ontwikkeling van het wereldmarktprijspeil en het invoerprijspeil in 1953 zal het mogelijk maken, de juistheid, resp. nauwkeurigheid van de hier gegeven berekeningen nader te toetsen. Wij hopen daarom t.z.t. hierop nog eens nader te kunnen terugkomen.

Rotterdam.

F. J. CLAVAUX.

AUSTIN

spaart
kilometer na
kilometer geld

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.
140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

Wederopbouw der Duitse koopvaardijvloot

Na de opheffing in het voorjaar 1951 van de voornaamste beperkende bepalingen zowel ten aanzien van de Duitse scheepsbouw als zeescheepvaart, aanvankelijk tot de groep „verboden industrieën” behorend, is de wederopbouw energiek en met succes ter hand genomen. Van de koopvaardijvloot onder Duitse vlag, welke bij het uitbreken van de oorlog een totale bruto register inhoud van 4,483 mln tons had — in 1914 d.w.z. voor de eerste wereldoorlog bedroeg de bruto tonnenmaat 5,459 mln tons — gingen door oorlogsgeweld rond 3 mln tons verloren. Meer dan 1 mln br. reg. tons moesten na het einde van de oorlog aan de geallieerden worden uitgeleverd en circa 120.000 br. reg. tons werden door hen tot zinken gebracht. Van de totale koopvaardijvloot onder Duitse vlag resteerden zodoende slechts rond 100.000 br. reg. tons, voornamelijk bestaande uit zeer oude schepen met een gering draagvermogen alsmede vaartuigen voor de uitoefening der kustvaart.

Medio 1952, d.w.z. ongeveer twaalf maanden na opheffing der restricties, had de vloot wederom een omvang van ca 1,5 mln br. reg. tons, een totaal dat weliswaar aanzienlijk achterblijft bij dat waarover Duitsland jaren na het einde van de eerste wereldoorlog, t.w. 3 mln br. reg. tons, kon beschikken, maar dat niettemin een sprekend bewijs is voor de energie waarmee de wederopbouw der vloot ter hand is genomen. Houdt men rekening met de tonnage, welke is begrepen in het totaal van 1,5 mln br. reg. tons maar die voor het goederenvervoer overzee ongeschikt is, dan blijkt een tonnenmaat van ten naaste bij 1,3 mln br. reg. tons te resteren en hierin zijn dan 917 kustvaarders met een bruto inhoud van 135.000 tons begrepen.

West-Duitsland beschikte medio 1952 over 483 vrachtschepen metende 990.000 br. reg. tons en 49 schepen voor de tankvaart met een inhoud van 126.000 br. reg. tons. De op zichzelf snelle uitbreiding der vloot sedert April 1951 is echter goeddeels geëffectueerd door de aankoop van, deels oudere, tweedehands schepen. In totaal toch werden in het tijdvak 1945 - 1 Juni 1952 rond 300 nieuw gebouwde schepen met een bruto inhoud van 446.000 tons aan de vloot toegevoegd, terwijl, afgezien van berging van tot zinken gebrachte schepen, circa 153 schepen metende 560.000 br. reg. tons door aankoop elders in eigendom werden verworven. De gemiddelde leeftijd der schepen was dan ook midden 1952 aanzienlijk hoger dan vóór de oorlog en de vervanging der oude, weinig efficiënte, door nieuw te bouwen schepen is één der problemen welke in de naaste toekomst moeten worden opgelost. Hier speelt uiteraard het financieringsvraagstuk een rol.

Aan het eind van de oorlog bestond de Duitse koopvaardijvloot in feite uit rederijen zonder schepen. Men

beschikte evenmin over reserves dan wel liquiditeiten waarmee de wederopbouw kon worden gefinancierd. Op de verloren gegane tonnage moest rond 1,5 mrd mark en ten naaste bij 0,25 mrd in vreemde valuta worden opgeschreven. Afgezien van het resterend gedeelte der vloot met een waarde van ternauwernood 20 mln Dm beschikten de rederijen feitelijk niet over activa. Voor welk een taak men zich geplaatst zag wordt duidelijk indien men bedenkt dat driekwart der rond 200 Duitse rederijen, welke vóór de oorlog het goederenvervoer overzee verzorgden, in 1948 over geen enkel schip meer beschikten. Voor de reconstructie heeft het Duitse rederijbedrijf 200 mln Dm in de vorm van leningen opgenomen. Voorts werden 86 mln Dm in het kader der E.R.P.-credieten en 200 mln Dm in de vorm van „Vorfinanzierungsmittel” verstrekt, terwijl ten slotte de lastingsfaciliteiten, waarop reeds eerder de aandacht werd gevestigd — vrijdom van winstbelasting voor zover de behaalde winst in zeeschepen werd geïnvesteerd —, een bedrag van rond 250 mln Dm aan het rederijbedrijf toevloede. Het totaal der op deze wijze tot dusver geïnvesteerde middelen geeft een indruk van de financieringsproblemen waarvoor de Duitse rederijen zich geplaatst zien.

Ofschoon de opgevangen winst zoveel mogelijk in het bedrijf wordt gehouden, is het duidelijk dat deze bij de hoge bouwrijzen, de eveneens zeer hoge exploitatiekosten en de scherp gedaalde vrachten, ontoereikend is om te voorzien in de middelen welke alsnog nodig zijn om tot vervanging resp. vernieuwing en uitbreiding der bestaande vloot over te gaan. Zoals uit de reeds vermelde lastingsfaciliteiten blijkt, heeft de Regering een open oog voor de betekenis, welke de Nationale koopvaardijvloot voor 's lands economisch en monetair bestel heeft.

Reeds in 1946 vervoerden de kustvaarders onder eigen vlag een miljoen tons lading. In het daaropvolgend jaar steeg de hoeveelheid vervoerde lading tot 3 mln tons, in 1948 tot 6,3 mln tons, in 1950 tot 12 mln tons en in 1951 in totaal, d.w.z. met inbegrip van de kustvaart, tot 21,4 mln tons. Gedurende de eerste vijf maanden van het afgelopen jaar bedroeg de met 10 mln tons schepen vervoerde hoeveelheid lading ruim 10 mln tons! Dat dit zgn. eigen vervoer een welkome besparing aan resp. bron van deviezen vormt, behoeft geen betoog. Zo leverden de jaren 1949/51 een netto deviezenoverschot resp. besparing van ruim 350 mln Dm op! Frappant is de stijging van 44 mln Dm in 1949 tot bijna 238 mln Dm in 1950, een stijging die onmiddellijk verband houdt met de uitbreiding welke in deze jaren aan de vloot werd gegeven. In het afgelopen jaar had deze stijging wederom voortgang; gedurende de eerste vijf maanden droeg de Duitse scheepvaart aan inkomsten resp. besparing van

vreemde betaalmiddelen een bedrag van 125 mln Dm ten gunste der betalingsbalans bij.

Het opmerkelijk herstel der Duitse economie en de daarmee automatisch gepaard gaande stijging zowel van de aanvoer van grondstoffen als van uitvoer van half-fabrikaten en gereed product, stellen uiteraard eisen waaraan het bestaand vervoersapparaat niet kan voldoen. Hoe welkom ook de bijdrage tot de betalingsbalans der huidige vloot is, nog steeds moeten aanzienlijke bedragen in vreemde valuta aan derden worden voldaan. Hoever men nog verwijderd is van een toestand van evenwicht, om niet te spreken van een daadwerkelijk surplus aan buitenlandse betaalmiddelen uit hoofde van het eigen rederijbedrijf, blijkt wel uit het aandeel der Duitse vloot in 's lands gezamenlijke in- en uitvoer, dat van 4 pCt in 1950 inmiddels tot rond 20 pCt is gestegen, m.a.w. Duitsland was tot voor kort voor ca 80 pCt van zijn overzees goederenvervoer op de diensten van anderen aangewezen.

Van betekenis is in dit verband in het bijzonder het lijnbedrijf, waarop trouwens ook vóór de oorlog het accent viel en het ligt voor de hand dat bij het nieuwbouwprogramma aan dit aspect van het probleem aandacht wordt geschonken. Zulks neemt niet weg dat zelfs wanneer het thans onderhanden zijnde bouwprogramma in 1955 gereed komt, Duitslands koopvaardijvloot nog ontoereikend zal zijn om aan de eisen, welke 's lands groeiende in- en uitvoer stelt, te voldoen. Dat van een hervatting der diensten met passagierschepen — men denke o.a. aan de snelle schepen welke Norddeutscher Lloyd en Hapag vóór de oorlog in de transatlantische vaart exploiteerden — bij de huidige bouwpreizen en de eisen welke het lijnvrachtbedrijf stelt, voorshands geen sprake is, behoeft nauwelijks betoog.

Of dit gedwongen uitstel, want ongetwijfeld zal Duitsland t.z.t. ook op dit terrein zijn reëntree maken, ten slotte geen voordeel zal blijken te zijn, zal de toekomst leren. Over enkele jaren zullen de bouwpreizen, indien de voortekenen niet bedriegen, zich op een lager niveau dan thans het geval is, bewegen. De voortstuwingstechniek biedt dan wellicht nieuwe mogelijkheden en men zal tevens een juist inzicht hebben in de mate waarin het transatlantisch luchtverkeer, dat een stijgend aandeel in het potentiële reizigersvervoer opeist, de rentabiliteit van het passagierschip met een maximum aan comfort en luxe en dienovereenkomstig hoge bouwpreizen beïnvloedt.

Volledigheidshalve volgt onderstaand nog een overzicht van de thans reeds bestaande lijndiensten onder Duitse vlag in het Europees en internationaal verkeer:

EUROPA			
Naam der rederij		Geregelde dienst op	
Ernst Russ	}	Finland	
H. M. Gehrckens			
August Bolten	}	Zweden	
Matthies Reederei			Göteborg & West Zweden Dienst
			Malmö & Oost Zweden Dienst
	Stockholm/Noord Zweden Dienst		
J. A. Reinecke	}	Noorwegen	
Johannes Ick			
Argo Reederei	}	Groot-Brittannië	
			Londen Lijn
			Hull Lijn
Bugsier Reederei	}	Groot-Brittannië	
			Bristol-Kanaallijn
			Liverpool-Manchester Lijn
			Ierland Lijn
A. Kirsten	}	Amsterdam	
Ranrans Linie			
A. Kirsten	}	Holland/België	
Robert Bornhofen			
	}	Rotterdam	

Argo Reederei	}	Frankrijk (Atl. Oceaan)
DDS Hansa		
DDS Neptun	}	Noord-West-Spanje en Portugal
Rob. M. Sloman		
Deutsche Orient Linie	}	Oost-Spanje en Italië
Deutsche Levante Linie		
Argo Nah-Ost Linie		
Atlas Levante Linie		
	}	Joegoslavië, Griekenland, Bulgarije, Turkije

OVERZEE

Hamburg-Chicago Line	}	Canada
Hapag		
Norddeutscher Lloyd	}	Oostkust Ver. Staten
Hapag		
Norddeutscher Lloyd	}	U.S. Golfhavens
Hapag		
Norddeutscher Lloyd	}	Centraal Amerika
Horn Linie		
Ozean-Stinnes Linien	}	Oostkust Zuid-Amerika
Hamburg Süd		
Norddeutscher Lloyd	}	Canarische eilanden en West-Afrika
Norddeutscher Lloyd		
Hanseatischer Afrika Dienst	}	Zuid- en Oost-Afrika
Woermann Linie		
Deutsche Ostafrika Linie	}	Egypte
Deutsche Levante Linie		
Argo Nah-Ost Linie	}	Syrië, Cyprus en Libanon
Argo Nah-Ost Linie		
Deutsche Levante Linie	}	Perzische Golf
Atlas Levante Linie		
DDS Hansa	}	India, Pakistan, Ceylon
DDS Hansa		

Zoals uit het voorgaande blijkt, worden van Hamburg en Bremen uit wederom naar alle belangrijke Europese en overzeese bestemmingen geregelde afvaarten met schepen onder Duitse vlag geboden. De sedert de laatste jaren aan de Duitse koopvaardijvloot toegevoegde, nieuwgebouwde lijnschepen voldoen aan de hoogste eisen, terwijl de vanouds bekende punctualiteit waarmee de Duitse lijnen hun afvaarten doen plaatsvinden, de Duitse scheepvaart in steeds meerdere mate tot een concurrente van niet te onderschatten betekenis stempelt. Welkome gasten als de Duitse lijnen ook zijn in Nederlands eerste havenstad, geldt niettemin voor onze nationale lijnbedrijven evenals vóór de oorlog het „let op Uw saeck”.

Dat Hamburg de vruchten plukt van het zich staag uitbreidende lijnvervoer onder Duitse vlag — uiteraard laten ook de buitenlandse lijnbedrijven zich niet onbetuigd en is Hamburg vaste aanloophaven van het merendeel der lijndiensten van en naar Noord-West-Europa — blijkt uit het toenemend haven- en goederenverkeer:

Jaar	Aantal schepen	Netto reg. tons
1938	18.149	20.567.000
1946	3.041	2.387.000
1947	5.406	3.508.000
1948	8.446	5.575.000
1949	10.077	8.933.000
1950	11.543	11.083.000
1951	12.773	12.351.000

Goederenvervoer (in duizenden tonnen)

Jaar	Invoer	Uitvoer	Totaal
1938	18.047	7.238	25.285
1946	3.191	997	4.188
1947	4.414	1.581	5.995
1948	5.893	2.039	7.932
1949	7.161	2.447	9.608
1950	7.445	3.584	11.029
1951	9.880	4.340	14.220

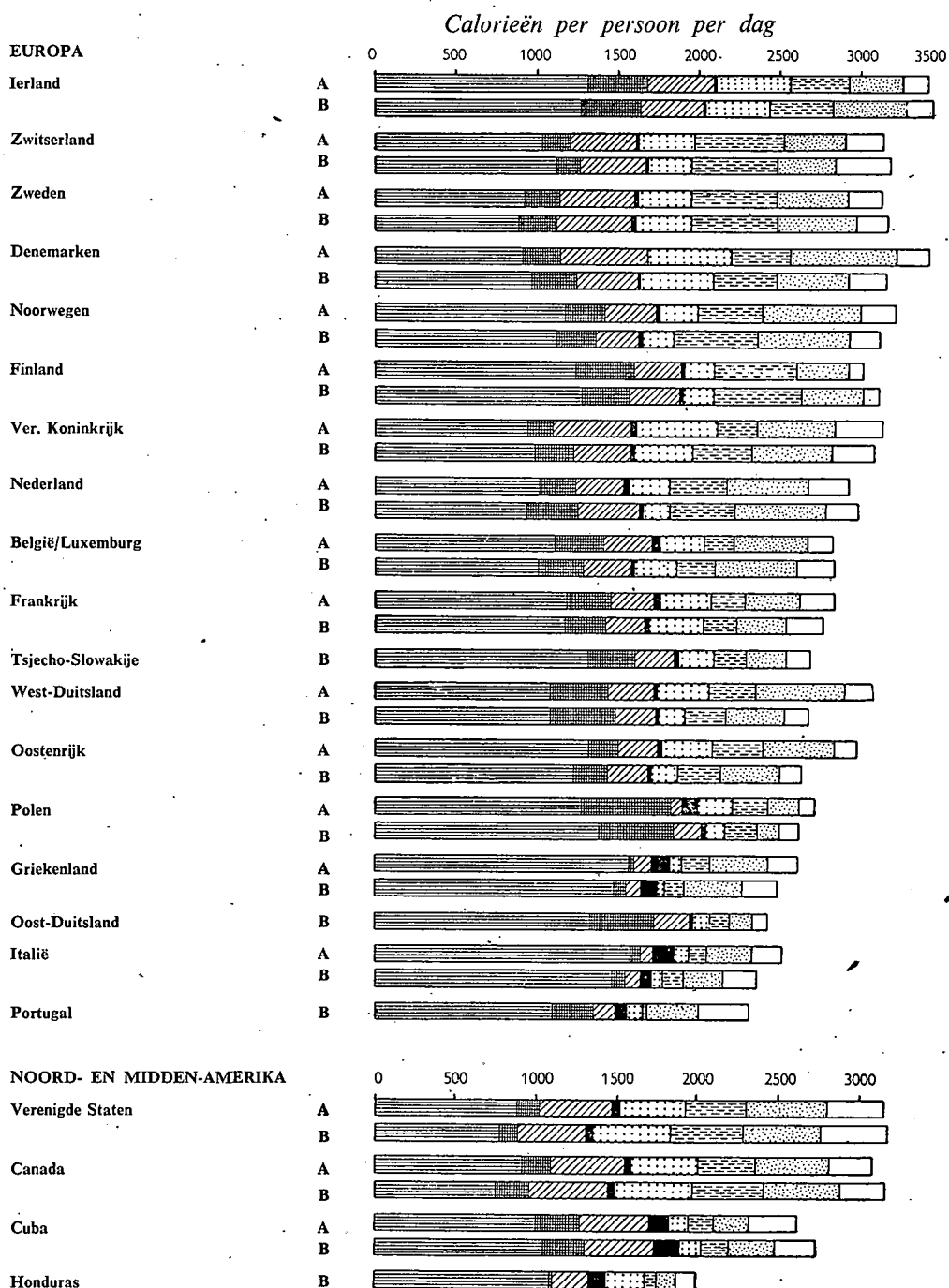
Bron: „Deutsches Schifffahrt- und Hafen-Jahrbuch” Rotterdam.

C. VERMEY.

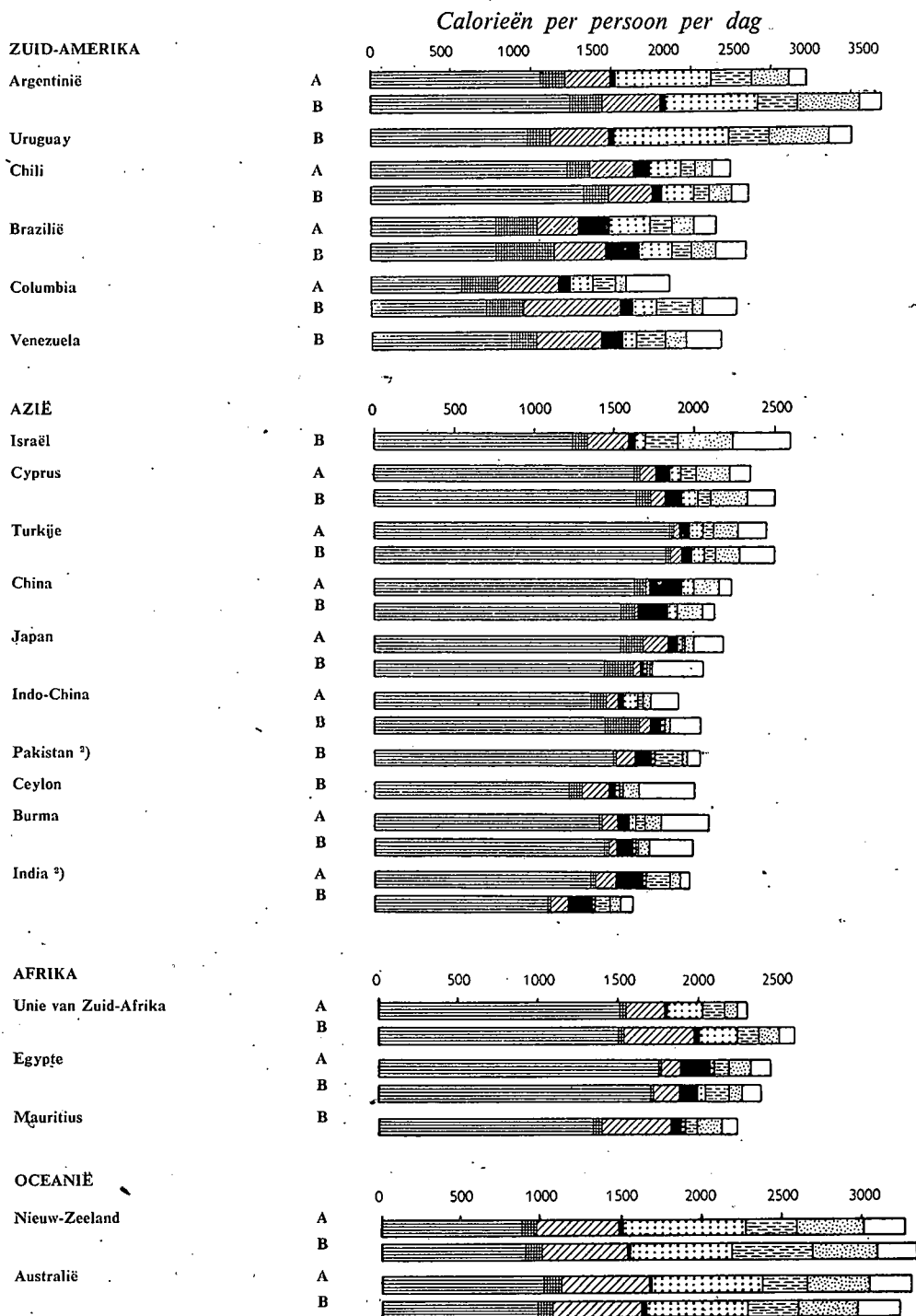
AANTEKENINGEN

Wereldvoedselverbruik

In „Landbouwwereldnieuws” van 21 Maart 1953 komen de hiernavolgende grafieken voor, waaruit kan worden afgelezen het dagelijks verbruik (aantal calorieën) van de voornaamste levensmiddelen in een groot aantal landen. De met A aangegeven staafjes stellen voor het verbruik vóór de oorlog (over het algemeen 1934/35-1938/39), de andere (B) het gemiddeld verbruik in 1948/49-1950/51 ¹⁾.

¹⁾ Uitzonderingen: Burma, China, Indo-China (1947/48); Argentinië, Brazilië, Chili, Columbia (1948); Tsjecho-Slowakije, Polen, Cuba, Cyprus, Pakistan, Mauritius (1948/49); Venezuela (1949 en 1950); Oost-Duitsland, Egypte (1948/49 en 1949/50); Uruguay, Israël, Turkije (1949/50 en 1950/51).

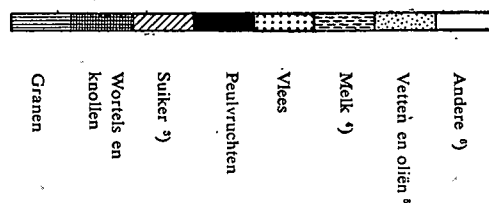
²⁾ Vóór de oorlog: India en Pakistan tezamen.

³⁾ Suiker: exclusief siropen en honing.

⁴⁾ Melk: volle melk voor directe consumptie en voor zuivelproducten, behalve boter.

⁵⁾ Vetten: inclusief boter.

⁶⁾ Andere: inclusief siropen en honing, noten, olie-zaden, sojabonen, fruit, groenten, eieren en vis.

Een proef met maatnormalisatie in de kleding-industrie

In „E.-S.B.” van 24 October 1951 kondigden wij een boek „De Juiste Maat” ¹⁾ aan, waarin aan de hand van de statistische verwerking van de gemeten lichaamsafmetingen van een groot aantal vrouwen een rationeel maatsysteem voor vrouwenkleding was uitgewerkt. Er is aanleiding nog eens op dit onderwerp terug te komen, omdat in het najaar van 1952 dit maatsysteem in de praktijk beproefd is. Een vijftal grote kledingmagazijnen had nl. enige grote confectiefabrieken bereid gevonden enkele series japonnen te vervaardigen in de nieuwe maten. (Van de vier normalisatiemogelijkheden die in het boekwerk „De Juiste Maat” waren uitgewerkt, had men een „tweedimensionaal” systeem gekozen, waarbij iedere taillemaat nog eens onderverdeeld is in „kort”, „midden” en „lang”; het standaard-assortiment bestaat aldus uit 14 verschillende maten). Deze series zijn normaal in de verkoop gebracht (in 56 winkels verdeeld over 24 steden) en op de verkoop is controle uitgeoefend door een statistisch expert.

Zoals wij destijds schreven, pretendeerde „De Juiste Maat” niet alleen een systeem van maten te brengen dat een maximum „trekkanen” biedt aan koopsters van confectie, maar tevens de verhouding te kunnen aangeven waarin deze maten gevraagd zullen worden, zodat de winkelier daar een richtsnoer aan heeft bij de samenstelling van zijn assortiment, waardoor zijn investering en zijn risico beperkt blijven. Bij de verkoop nu is gebleken, dat de vraag naar „dikkeren” maten verhoudingsgewijs een weinig groter was dan was berekend. Dit resultaat is echter niet onvereenigbaar met de juistheid der berekeningen: daar de D.J.M.-japonnen verkocht werden in zaken waar tevens, en in hoofdzaak, nog kleding in de oude maten verkrijgbaar was, is het verklaarbaar, dat het voorlopig juist de vrouwen met „moeilijke” afmetingen zijn die hun toevlucht tot het betere maatsysteem nemen.

Van meer belang is, dat de proef de juistheid der berekende standaard-maten ten volle bevestigd schijnt te hebben. Vastgesteld is dat van de 4.634 verkochte D.J.M.-japonnen slechts 6,28 pCt veranderingen („pomp”) moest ondergaan, voordat zij de koopster goed pasten (veranderingen, welke niet door de leverancier, doch door de koopster zelf werden aangebracht, zijn hierbij medegerekend).

Er zijn echter aanwijzingen dat dit percentage door enige factoren beïnvloed is, welke bij algemene invoering van het systeem spoedig uitgeschakeld zouden zijn, t.w.:

- 0,63 pCt is veroorzaakt door de meermalen voorkomende omstandigheid dat een modehuis de D.J.M.-maat, welke de koopster eigenlijk moest hebben, niet in voorraad had en dus een nabijkomende maat geleverd werd;
- voor het overige is het waarschijnlijk dat een deel van de „pomp” veroorzaakt is doordat de verkoopsters wegens onervarenheid in het werken met het systeem, de klanten niet altijd in de juiste D.J.M.-maat klasseserden. Aanwijzingen hiervoor zijn: 1. dat gedurende de 7 weken, dat de proef duurde, het wekelijks gemiddelde steeds kleiner werd (de laatste week $3\frac{1}{2}$ pCt) en 2. dat de huizen welke véél D.J.M.-japonnen verkochten een lager gemiddelde hadden dan die, welke er slechts weinig aan de vrouw brachten.

¹⁾ De Juiste Maat: Lichaamsafmetingen van Nederlandse vrouwen als basis van een nieuw maatsysteem voor Damesconfectiekleding; onderzoek gehouden in opdracht van N.V. Mag. De Bijenkorf te Amsterdam, door J. Sittig en Prof. Dr H. Freudenthal.

Op reis?

Voor Uw
Deviezen
alsmede voor het sluiten van een
**Bagage- en
Reisongevallenverzekering**
naar de
ROTTERDAMSCH E BANK N.V.
250 Vestigingen in Nederland

Het is daarom aannemelijk, dat, wanneer het D.J.M.-systeem is ingeburgerd, het „pomp”-percentage dichter bij de 3 dan bij de 6 zal liggen.

Nu is niet nauwkeurig bekend hoe groot het gemiddelde pomppercentage bij de confectie-detailhandel thans is; daar de bedrijven deze cijfers niet publiceren. Insiders achten een gissing van 30 pCt verantwoord. Dat het D.J.M.-systeem ten aanzien van de huidige toestand een grote verbetering brengt, blijkt wel hieruit, dat de modemagazijnen die aan de proef deelnemen, alle tot overtuigde voorstanders van het D.J.M.-systeem zijn geworden.

Het lagere „pomp”-percentage betekent, dat de omzet van damesconfectie met minder kosten kan geschieden. Een ander aspect van het D.J.M.-systeem is, dat het deze omzet aanmerkelijk kan uitbreiden. De uitslag van de proef heeft de verwachting van de opstellers van het D.J.M.-systeem bevestigd — welke gebaseerd was op het verzamelde statistisch materiaal —, dat door dit systeem ruim 90 pCt der vrouwelijke bevolking van Nederland van goed passende kleding voorzien kan worden. Natuurlijk betekent dit niet dat 90 pCt der vrouwen inderdaad confectie zal kopen, maar zeker mag men verwachten dat het huidige percentage (nog geen 50) zal stijgen — en een stijging met 5 betekent reeds een enorme omzetsijging voor industrie en handel. De concurrentie waarborgt overigens dat het voordeel hiervan voor een groot deel aan het publiek ten goede zal komen. In de confectiehandel — verdeeld als deze is over een groot aantal ondernemingen — bestaan immers geen prijsafspraken en daar het gebruik der nieuwe maten voor alle fabrikanten en handelaren toegankelijk is (zelfs met overheids subsidie gestimuleerd wordt) is het niet mogelijk dat een enkele groep zich daardoor een voorkeurspositie zal verschaffen.

Het gevolg van de proef is geweest, dat de industrie (de sectie Japonnen van het Nederlands Economisch Verbond van de Confectie-Industrie) heeft besloten, op het D.J.M.-systeem over te gaan, terwijl tevens besloten is, na te gaan of op dezelfde basis de maten van damesmantels en onderkleding genormaliseerd kunnen worden. Voorts is besloten, het statistisch materiaal te verzamelen, waarop maatnormalisatie ook voor herenconfectie tot stand kan worden gebracht.

Intussen moeten voor het invoeren der normalisatie, alleen reeds in de japonnensector, uiteraard weerstanden overwonnen worden. De fabrieken moeten van nieuwe series patronen voorzien worden, gemaakt naar de maat-tabellen van D.J.M. Reeds is besloten, deze grondpatronen centraal te vervaardigen, waardoor aan de afzonderlijke bedrijven aanzienlijke kosten bespaard worden.

Vervolgens is echter een permanente contrôle nodig, opdat niet ook dit maatsysteem geleidelijk aan „verwater” en van fabriek tot fabriek gaat verschillen. Ook deze contrôle kan slechts uitgaan van de bedrijfsgenoten (fabrikanten en handelaren) gezamenlijk.

Deze vereisten vestigen de aandacht op een ander aspect van de zaak, nl. op de normalisatie als „taak” voor publiekrechtelijke bedrijfslichamen. Een der voornaamste redenen waarom zelfs principiële voorstanders der P.B.O. talmen met het aanvragen van bedrijfsschappen in concreto is, dat men, de zaak nuchter beziend, dikwijls slechts bitter weinig taken kan bedenken welke deze lichamen met vrucht zouden kunnen aanpakken. Hier ligt mogelijk zulk een taak — een taak wier vervulling rechtstreeks aan de productiviteit van de bedrijfstak ten goede zou komen. Mocht men op dit punt slagen, dan zou daarmee het bewijs geleverd zijn waarop velen nog ongelovig wachten, dat de combinatie van P.B.O. en productievermeerdering, welke men aantreft bij de taakverdeling in het Ministerie, geen geheel toevallige is.

Amsterdam.

Mr O. LEYENDEKERS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Naar thans bekend is geworden, werd bij de jongste inschrijving op schatkistpromessen door het Ministerie van Financiën slechts f 40 mln toegewezen (bij inschrijvingen van in totaal f 100 mln). Vergelijkt men dit bedrag met de totale hoeveelheid uitstaande promessen, die einde April — onmiddellijk voor het stopzetten van de onbeperkte beschikbaarstelling van dit papier — f 2.562 mln bedroeg, corresponderende met een maandgemiddelde van meer dan f 200 mln vervallende promessen, dan lijkt het zeer waarschijnlijk, dat het Rijk er inderdaad op uit is, om de omvang van dit kortlopende papier rigoureu te beperken. De thans gekozen weg is daarbij effectiever dan die met behulp van het prijsmechanisme. Hoewel de relatief sterke verlaging van het afgiftedisconto van jaarspromessen t.o.v. de afgifterente voor 3 en 5 jaarsbiljetten de geldgevers inderdaad heeft gestimuleerd om van promessen op biljetten over te schakelen, toen van beide categorieën de afname nog geheel vrij was, is het in dat kader toch niet gekomen tot een dergelijke uiterste beperking van de belegging in jaarspapier als thans het geval is.

De marktdisconto's bedroegen gedurende de verslagweek $\frac{9}{16}$ - $\frac{5}{8}$ pCt voor Juni-December, $\frac{5}{8}$ pCt voor Januari/Februari en $\frac{5}{8}$ - $\frac{11}{16}$ pCt voor in Maart/April 1954 vervallend papier. Voor callgeld bleef het aanbod ruim en de notering onveranderd $\frac{1}{2}$ pCt.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt blijft de stabiliteit van het koersniveau zeer groot. Per 8, 15 en 22 Mei bedroeg de algemene aandelenindex achtereenvolgens 146,6, 146,6 en 146,5. De aandacht ging vooral uit naar de handel in claims Holland-Amerikajin; de koers hiervan week weinig af van de theoretische waarde, welke laatste echter is gebaseerd op een aandelenkoers van circa 134 pCt, waarin dus het slechte nieuws van de emissie al was verdisconteerd.

Op de obligatiemarkt bleef de stemming vast. De Minister van Financiën heeft onlangs ingediend het Wetsontwerp Leningswet 1953, waardoor hij machtiging zal krijgen voor in totaal f 1.500 mln nieuwe staatsleningen te emitteren. De bedoeling hiervan is, aldus de Minister,

voorshands onder alle omstandigheden voldoende arm-slag te hebben voor het aangaan van leningen ter dekking van kapitaalsuitgaven en ter consolidatie van vlottende schuld. Uit de huidige obligatiekoersen krijgt men inmiddels niet de indruk, dat de beleggers op korte termijn een grootscheepse actie tot het uitgeven van nieuwe langlopende staatsleningen verwachten. Zo noteert de $\frac{3}{4}$ pCt staatslening 1953 thans $102\frac{1}{8}$, de $\frac{3}{2}$ pCt staatslening 1952 $101\frac{3}{4}$.

Het jaarverslag van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, dat gedurende de verslagweek uitkwam, legde nog eens het accent op de sterke consolidatie, die op het terrein van de gemeentelijke schulden reeds heeft plaats gevonden. Het lijkt niet, dat een belangrijk beroep op de kapitaalmarkt vooreerst juist van deze zijde te verwachten zou zijn.

	15 Mei 1953	22 Mei 1953
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	146,6	146,5
Industrie	205,9	205,8
Scheepvaart	161,1	160,2
Banken	133,5	133,3
Indon. aand.	49,4	49,5
Aandelen.		
A.K.U.	162½	163½
Philips	157½	159½
Unilever	186	188½
H.A.L.	138¾	126¾ ex. cl.
Amsterd. Rubber	93¾	93
H.V.A.	98¾	99¾
Kon. Petroleum	307¼	305¾
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	79%	78½
3-3½ pCt 1947	96½ ^{1/16}	96¾
3 pCt Invest. cert.	97%	97½ ^{1/16}
3½ pCt 1951	101¾	101¾
3 pCt Dollarlening	95%	94½ ^{1/16}
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100	100%
3½ pCt Bataafsche Petr.	100¾	101¾
3½ pCt Philips 1948	100½ ^{1/16}	101
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	96%	96½

J. C. BREZET.

RECENTE ECONOMISCHE PUBLICATIES

Advies inzake het in de naaste toekomst te volgen systeem van loonbeheersing, uitgebracht aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Publicatie van de Sociaal-Economische Raad 1953, no 5, 44 blz., 1953, f 1,—.

Interim-advies inzake het vraagstuk der werkgelegenheid, uitgebracht aan de Ministers van Economische Zaken en van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Publicatie van de Sociaal-Economische Raad 1953, no 3, 34 blz., 1953, f 0,60.

Zienswijzen en gedragingen bij het leiding geven, door Drs G. Bos, 177 blz., 1953, f 6,90.

Werkgelegenheidspolitiek. Ordening in een vrije economie, door Dr A. Bijl. N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam 1953, 146 blz., f 5,60.

Economische Documentatie. Referatenblad. Samengesteld door de Bibliotheek van de Economische Voorlichtingsdienst, met medewerking van de Bibliotheken van de Nederlandsche Economische Hoogeschool en de Sociale Voorlichtingsdienst. Verschijnt 2 x per maand. Ieder nummer bevat ca 125 referaten. Abonnementsprijs per jaar f 25,—.

Vergelijkend vennootschapsrecht. De N.V. naar Engels, Amerikaans, Frans en Belgisch recht tegen de achtergrond van de Nederlandse voorschriften, door

- Mr B. van der Esch. N.V. Uitg. Mij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle 1953, 294 blz., f 8,50.
- Sociografie in de praktijk*, door Prof. Dr Sj. Groenman e.a. 103 blz., 1953, ingen. f 4,50.
- Leidraad voor de materiële verzorging van archieven*. Rapport samengesteld door de Commissie voor de materiële verzorging van archieven van de Studiegroep voor Beheersdocumentatie. 102 blz., 1952, f 5,—.
- Nationaal budgetonderzoek 1951*. Uitgavenrekeningen van handarbeidersgezinnen. Centraal Bureau voor de Statistiek, 19 blz., 1953, f 1,90.
- 4e nota inzake de industrialisatie van Nederland*. 79 blz., 1953, f 3,—.
- De leer van de kostprijs*. (The economics of cost accounting procedures), door Dr H. J. van der Schroeff. 3e, nieuw bewerkte druk, 540 blz., 1953, f 23,50.
- Sociale verzekering en economische draagkracht der Nederlandse volkshuishouding*. Wat zijn de economische gevolgen van een uitgebreid plan van sociale verzekeringen en hoe kunnen deze worden opgevangen? Uitgave van Drukkerij Henri Bergmans N.V., Tilburg 1953, 56 blz., f 3,50.
- Verslagboek der Economische en Sociale studiedagen gewijd aan het „Bevolkingsvraagstuk”*. Gehouden te Tilburg, onder auspiciën van de Senaat der Katholieke Economische Hogeschool op 10 Januari en 11 Januari 1952, 113 blz., f 2,25.
- Nederland en de Europese integratie*, door Mr W. Wentholt, 200 blz., 1953 f 5,—.
- De internationale handel*, door Drs O. Oprel. 64 blz., 1953, f 2,25.
- Opmerkingen over de verandering van enige economische en sociale verhoudingen door de belastingheffing*, door M. A. Wisselink, 17 blz., 1953, f 1,—.
- Statistiek der sociale zorg 1950*, uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek. 94 blz., 1953, f 7,90.
- De Rotterdamse particuliere scheepsbouw in de tijd van de Republiek*, door Dr S. C. van Kampen. 244 blz., 1953, f 9,50.
- Enkele aspecten van de loonpolitiek bij volledige werkgelegenheid*. Openbare les gehouden bij de aanvaarding van het lectoraat in de theoretische economie aan de Vrije Universiteit op 27 Maart 1953, door J. W. de Pous, ec. drs. De Erven F. Bohn N.V., Haarlem 1953, 31 blz., f 1,50.
- Rationelles Vervielfältigen*. Eine allgemeine Übersicht über bewährte Verfahren, door Hermann Windlinger. Mit 70 Abbildungen und 60 Arbeitsproben. 1952, f 16,35.
- Jahrbuch für die Ordnung von Wirtschaft und Gesellschaft*. Fünfter Band. Begründet von Walter Eucken und Franz Böhm. 407 blz., 1953, f 29,40.
- Organische Betriebsgestaltung*, door Werner von Schutz. 157 blz., 1953, f 11,05.
- L'action des grands marchés financiers sur l'équilibre monétaire*, door Bernard Ducros. 1952, f 6,85.
- Maturity and stagnation in American capitalism*, door J. Steindl. 248 blz., 1952, f 18,90.
- Professional salesmanship*, door Alfred Tack. 256 blz., 1953, f 10,05.
- The Bank of England note*. A history of its printing, door A. D. Mackenzie. 163 blz., 1953, f 10,05.
- Expectation in economics*, door G. L. S. Shackle. 2nd: ed., 160 blz., 1953. With a new appendix on the formal properties of the concept of potential surprise, f 15,75.

Industriële onderneming met uitgebreide verkoopsorganisatie in Den Haag zoekt voor haar groeiend bedrijf een

Chef van de ADMINISTRATIE

Bij voorkeur accountant of drs. economie.

VERLANGD

wordt brede ervaring op administratief gebied, energieke leiding van personeel, tact in de omgang, organisatietalent en zin voor efficiency. Leeftijd omstreeks 35 jaar.

GEBODEN

wordt een veelzijdige en interessante werkkring met uitstekende perspectieven.
Aanvangssalaris 8-9 mille.

Brieven met volledige inlichtingen over persoonlijke en zakelijke antecedenten onder letters A.I. aan het PSYCHOLOGISCH INSTITUUT o.l.v. dr. J. Luning Prak, Laan Copes v. Cattenburch 8 - Den Haag.

DE WESTER BOEKHANDEL

Algemene Binnen- en Buitenlandse Boekhandel

Nieuwe Binnenweg 331
Telefoon 32076

ROTTERDAM
Postgiro 18961

GESPECIALISEERD OP ECONOMISCH GEBIED

Heden verscheen bij uitgeverij Albani te Den Haag de derde herziene druk van

Geschiedenis van het economisch denken

door Dr L. J. Zimmerman

De derde druk is thans uitgebreid met een hoofdstuk „De nieuwe economie van John Maynard Keynes” en een hoofdstuk „Terugblik en toekomst”.

Omvang 310 pagina's.

Prijs gebonden f 12,50.

Voor Uw gewaardeerde bestelling houden wij ons gaarne aanbevolen.

DE DIRECTIE VAN

PIETER SCHOEN & ZON N^V - ZAANDAM

roept sollicitanten op voor de positie van

INTERN ACCOUNTANT

Uitsluitend in aanmerking komen leden van het N.I.V.A. of de V.A.G.A., bij voorkeur niet ouder dan 35 jaar.

De werkzaamheden zullen mede omvatten de controle, ter plaatse van de buitenlandse vestigingen.

Brieven te richten aan de Directie.

Opbouw en verbetering

van

**PUBLIC RELATIONS
EMPLOYEE RELATIONS
CONSUMER RELATIONS**

Zelfstandig werker, organisator (opl. mod. bedrijfsorganisatie), goed bespraakt, goed stylist, ervaring als redacteur huisorgaan, public rel.man, ontwerper, lay-out man, alsmede in admin. en commerc. functies in bedrijven en fabrieken

zoekt contact voor plaatsing als

Public relations officer, Chef Publiciteit, Personeelchef, Ass.-Directie, Sociaal Werker o.d. onder no. ESB 22-2, Bureau v. d. blad, Postbus 42, Schiedam

Advertenties voor het eerstvolgende nummer dienen uiterlijk 2 Juni a.s. des voormiddags in het bezit te zijn van de Advertentie-afdeling, Postbus 42, Schiedam

Vraag of Aanbod

op het gebied van

*Kantoorbehoeften
Brandkasten
Machines
Apparaten
Fabrieks- en Kantoor-
gebouwen
Industrieterreinen, enz.
enz.*

Ook dan is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de meest aangewezen weg.

**N.V. NEDERLANDSCH-AMERIKAANSCH
STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ
„HOLLAND-AMERIKA LIJN”**

gevestigd te Rotterdam.

Uitgifte van

f. 20.000.000,- AANDELEN AAN TOONDER

in stukken van f. 200,- en coupures van 5 stukken à f. 200,- delende voor de helft in de resultaten over het boekjaar 1953 en ten volle delende in de resultaten over volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte, uitsluitend voor aandeelhouders, zal zijn opengesteld op

VRIJDAG 5 JUNI 1953

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur, tot de koers van

100 pCt.

bij de kantoren te ROTTERDAM, AMSTERDAM en 's-GRAVENHAGE, voor zover aldaar gevestigd, van de

**ROTTERDAMSCH-BANK N.V.
de Heren R. MEES & ZONEN
de AMSTERDAMSCH-BANK N.V.**

op de voorwaarden van het prospectus dd. 20 Mei 1953.

Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar; eveneens een beperkt aantal afdrucken van de statuten en van het verslag over 1952.

**N.V. NEDERLANDSCH-AMERIKAANSCH
STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ
„HOLLAND-AMERIKA LIJN”.**

ROTTERDAM, 20 Mei 1953.

Koninklijke

Nederlandsche ★

Boekdrukkerij

H. A. M. ROELANTS

SCHIEDAM